

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

TURİZM VE OTELCİLİK BÖLÜMÜ

LİSANS BİTİRME TEZİ

zagatala ilinin turizm arz olanakları ve halkın turizme bakış açısı

Hazırlayan

Sebuhi Kazımov

1417.03013

BAKÜ – 2018

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
TURİZM VE OTELCİLİK BÖLÜMÜ

LİSANS BİTİRME TEZİ
ZAGATALA İLİNİN TURİZM ARZ OLANAKLARI VE HALKIN
TURİZME BAKIŞ AÇISI

Hazırlayan

Sebuhi Kazımov

1417.03013

Danışman

Öğr.Gör. Gülnar MİRZAYEVA

BAKÜ – 2018

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

Kafedra “İqtisadiyyat və İşlətmə

TƏSDİQ EDİRƏM

“ ” 2018

BURAXILIŞ İŞİ ÜZRƏ VERİLMİŞ TAPŞIRIQ

“Türk Dünyası İşlətmə” fakültəsinin Turizm və Otelçilik (Turizm və Otelcilik) ixtisası üzrə

Təhsil alan tələbəsi

Kazımov Səbuhi Yaşar
(adı, soyadı, atasının adı)

Diplom işinin rəhbəri

Öğr. Gör. Gülnar Mirzəyeva İsmayıl
(adı, soyadı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi)

1. İşin mövzusu Zagatala İlinin Turizm Arz Olanakları ve Halkın
Turizme Bakış Açısı

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti tərəfindən təsdiqlənsin

“ ” 2018 il

No

2. Tələbənin sona yetirdiyi işin kafedraya təhvil müddəti: 8 ay

3. İşin məzmunu və həcmi (izahı, hesabı və eksperimental hissəsi, yeni təhlilə ehtiyacı olan müəssisələr) Giriş, Birinci bölüm, İkinci bölüm, Üçüncü bölüm, Sonuç, Kaynakça

4. Buraxılış işi üçün lazımı materiallar

KAYNAKÇA

ADAM, Smith. (2016), The Wealth of Nations (Elektronik Sürüm), Karbon Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Alaeddin oğlu, F. (2007). Van halkının turisti ve turizmi algılama şekli. Coğrafi Bilimler Dergisi, 5(1), 1-16.

ALTINTAŞ, V. (2010). Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Alanya Bölge Modeli, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Alanya.

ARGAN, M. (2007). Eğlence Pazarlaması. Ankara: Detay Yayıncılık.

ASUNA KUTLU, T. ve SAFRAN, B. (2004). Kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalara yönelik bir araştırma (Marmaris turizm sektörü örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, 6 (1), 26-49.

AVCIKURT, C. (2003). Turizm Sosyolojisi. Balıkesir: Detay Yayıncılık, 22-93.

BAHAR, O. ve KOZAK, M. (2012). Turizm ve Rekabet. Ankara: Detay Yayıncılık.

BERBER, Ş. (2003). Sosyal değişme katalizörü olarak turizm ve etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9,

BİLGE, F. A. ve GÖKSU, N. (2010). Tüketici Davranışları. Ankara: Gazi Kitabevi, 127.

BRUNT, P. and COURTNEY, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. *Annals of Tourism Research*, 26 (3), 493-515.

BURNS, P. and HOLDEN, A. (1995). *Tourism: a new perspective*, London and Newyork: PrenticeHall.

ÇALIŞKAN, U. ve TÜTÜNCÜ, Ö. (2008). Turizmin yerel halk üzerindeki etkileri ve Kuşadası ilçesi uygulaması. IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 127-148.

ÇAVUŞ, Ş, EGE, Z. ve ÇOLAKOĞLU, O. E. (Editörler). (2009). *Türk turizm tarihi yapısal ve sektörel gelişim*. Ankara: Detay Yayıncılık, 4-7.

ÇEKEN, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, X (II), 293-306.

ÇETİN, T. (2009). Beypazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, IX (1), 15-32.

ÇİMAT, A. ve BAHAR, O. (2003). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 6, 1-18.68

DEMİR, C., ve ÇEVİRGEN, A. (2006). *Turizm ve Çevre Yönetim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 133-145.

DİLBER, Ş. (2007). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin girdi-çıktı tablosu yardımıyla değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi*, 14 (2), 205-220.

DOĞAN, H. Z. (2004). *Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri*. (Ekinci Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 79-102.

DOĞAN, H. ve Üngören, E. (2010). Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışı. EJournal of New World Sciences Academy, 5(4), 396-415.

DOĞAN, H., ve ÜNGÜREN, E. (2012). Yerel halkın Isparta turizmine yönelik görüşleri üzerine bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (1), 103-122.

DUMAN, T. ve ÖZTÜRK, A. B. (2005). Yerli turistlerin Mersin Kızkalesi destinasyonu ve tekrar ziyaret niyetleri ile ilgili algılamaları üzerine bir araştırma. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16 (1), 9-23.

DURAN, E. (2013). Yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik tutumları: Bozcaada örneği. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 2 (3), 76-94.

DURGUN, A., (2006). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

EREN, R. ve AYPEK, N. (2012). Kırsal turizm bölgesinde yerel halkın turizmin gelişimine karşı tutumları: Cumalıkızık Köyü örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 43-47.

ERTUNA, B., GÜNEY, S., GÜVEN, Ö. ve AYDEMİR, N. (2012). Yerel halkın kırsal turizm gelişimine katılma isteğini etkileyen unsurlar: Kastamonu örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2): 59-66.

GOLZARDİ, F., SARVARAMİNİ, S., SADATASILAN, K. and SARVARAMİNİ, M. (2012). Residents attitudes towards tourism development: A case study of Niasar, Iran. Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology, 4(8), 863-868.

GUNN, C. A. (1988). Tourism Planning. Newyork, Philadelphia, London: Taylor & Francis, 2. Gümüş, N. ve Özüpek, S. (2009). Foça'da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine göre yerel halkın görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(2), 398-417.

GÜRBÜZ, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. Teknoloji, 5 (1-2),49-59.

HACIOĞLU, N., GÖKDENİZ, A. ve DİNÇ, Y. (2009). Boş Zaman ve Rekreatyon Yönetimi. (Ekinci Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 3-61.

HARALAMBOPOULOS, N. ve PİZAM, A. (1996). Perceived impacts of tourism: The case of Samos. Annals of Tourism Research, 23(3), 503-526.

İnternet: AKOVA, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. Akademik İncelemeler Dergisi, Sayı 2, Cilt

İnternet: TAYFUN, A. (2002). Turist yerli halk etkileşimi üzerine bir araştırma. Sayı 1, 1-11.

İSLAMOĞLU, A. H. Ve ALTUNIŞIK, R. (2013). Tüketici Davranışları. (Dördüncü Baskı).İstanbul: Beta, 273-274.

KARAKÜÇÜK, S. (2008). Rekreatyon Boş Zamanları Değerlendirme. (Altıncı Baskı). Ankara: Gazi Kitapevi, 226-227.

KARAKÜÇÜK, S. ve GÜRBÜZ, B. (2007). Rekreatyon ve Kent(li)leşme. Ankara: Gazi Kitapevi,48.

KORKMAZ, S. (1996). Turizmin ekonomik ve sosyal etkileri. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, 46, 391-417.

KOUSİS, M. (1989). Tourism and the family in a rural cretan community. Annals of Tourism Research, 16(3), 318-332.

KOZAK, N., KOZAK, M. A. ve KOZAK, M. (2007). Genel Turizm. Ankara: Turhan Kitapevi.

KOZAK, N., KOZAK, M. A., ve KOZAK, M. (2012). Genel Turizm. Ankara: Detay Yayıncılık.

KÜÇÜKASLAN, N. (2009). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması ve Tur Yönetimi. İstanbul: Alfa Aktüel, 10-23.internet: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). Turizm çeşitleri.

MANSUROĞLU, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1), 35-46.

MASON, P. (2003). Tourism Impacts, Planning and Management. Butterworth Heinemann. McIntosh, R., W. and Goeldner, C., R. (1990). Tourism: Principles and Philosophies. (7th Edition). New York: John Wiley and Sons Inc, 139.

MUĞAN, E. ve YAKAR, G. (1997). Sürdürülebilir çevrede aglomerasyon alandaki turizm yatırımlarının etken ve etkinliğine ilişkin bir alan çalışması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 8 (1-2), Mart-Haziran, 70-96

ODABAŞI, Y. ve BARIŞ, G. (2013). Tüketici Davranışları. (On üçüncü Baskı). İstanbul: MediaCat, 313. Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2012). Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi örneği. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 4 (1), 37-51.

ÖTER, Z. ve ÖZDOĞAN, O. N. (2005). Kültür amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Selçuk-Efes örneği. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16 (2), 127-138.

ÖZDEMİR, M. A. ve KERVANKIRAN, Ş. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. Marmara Coğrafya Dergisi, 24, 1-25. Prentice, R. (1993), Community-driven tourism planning and residents' preferences, Tourism Management, 14, 218-227.

ROSENOW, J.E. AND PULSIPHER, G.L. (1979). Tourism, the good, the bad and the ugly. Lincoln: Century Three Press.

RYAN, C. (1996), Recreational Tourism. A Sosical Science Perspective. International Thomson Business Press, 65.

UÇAR, M., UÇAR, H., KURNAZ, A., ve AKYURT KURNAZ, H. (2012). Kırsal turizmin sosyoekonomik yapıya etkisi ve Fethiye örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(22), 75-82.

USLU, A., ve KİPER, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(3), 305-314.

ÜNLÜÖNEN, K., TAYFUN, A. ve KILIÇLAR, A. (2009), Turizm Ekonomisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 170.

YAKICI, A., YÜCEL, M., DOĞAN, M. ve YELOK, V. S. (2008), Türk dili ve kompozisyon bilgileri. Ankara: Gazi Kitapevi, 17.

YAVUZ, E., ve ZİĞİNDERE, Y., Ö. (2000), Sürdürülebilir kalkınmanın turizme etkisi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (4), 322-336.

YAZICIOĞLU, Y. ve ERDOĞAN, S. (2004), Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, 50.

YOON,Y, GURSOY, D. and CHEN,J.S. (2001), Validating a tourism development theory with structural equation modeling. Tourism Management, 22, 363-372.

AKIŞ, S. (1999, Mart-Haziran). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10, 36-46.

İnternet Kaynakları:

İNT1. <http://www.bodto.org.tr/>, 01.02.2018

İNT2. <http://www.turizm.gov.tr>, 05.05.2018

İNT3. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr>, 20.05.2018

İNT4. <http://www.ttefdergi.gazi.edu.tr>, 20.05.2018

İNT5. <http://www.tourizm.az>, 21.05.2018

İNT6. <http://www.azstat.org>, 22.05.2018

İNT7. <http://www.mct.gov.az>, 23.05.2018

İNT8. <http://www.Zagatala.gov.az>, 22.05.2018

INT9. www.azal.az, 21.05.2018

INT10. <http://www.aayda.gov.az>, 22.05.2018

INT11. <http://www.ady.az>, 23.05.2018

INT12. <http://www.zaqatala-ih.gov.az>, 24.05.2018

5. Qrafik materiallarının siyahısı dəqiq göstəricilərlə (vacib cədvəl, çertyojlar, yaxud qrafiklər, nümunələr və s.)

6. Buraxılış işi üzrə məsləhətçinin soyadı, adı, atasının adı, elmi adı və dərəcəsi (diplom işinin ona aid olan hissəsini göstərməklə)

7. Buraxılış işinin təqdimi üzrə təqvim planı:

Sıra No	İşin hissələrinin adı yerinə yetirilməsi müddəti	Qurtarma faizi (yerinə yetirilmə)	İşin
---------	--	--------------------------------------	------

plan faktiki üzrə

1. Bölüm (Ekim 2017– Ocak 2018)
2. Bölüm (Şubat 2018– Nisan 2018)
3. Bölüm (Mayıs 2018)

Buraxılış işinin rəhbəri _____
imza

Məsləhətçi _____
imza

Tapşırığı imza üçün qəbul etdim _____
(tələbənin imzası)

Tapşırığın qaytarılması tarixi “ _____ ” _____ **2018-ci il**

Qeyd 1. Buraxılış işi üzrə verilmiş tapşırıq 2 nüsxədən ibarətdir. Nüsxənin biri tələbəyə verilir, ikincisi kafedrada qalır.
2. Hazırlanmış buraxılış işini tapşırıqla birlikdə tələbə DAK təqdim edir.

BURAXILIŞ İŞİNİN PLANI

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. TURİZM KAVRAMI

1.2. TURİZM KAVRAMININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.3. TURİZMİN ETKİLERİ

1.4. YEREL HALKIN TURİZM İLİŞKİSİ

1.5. YEREL HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI

1.6. TURİZM GELİŞİMİNİN VE ETKİLERİNİN YEREL HALK TARAFINDAN ALGILANMASI

1.7. TURİZMDE YEREL HALKIN ÖNEMİ

İKİNCİ BÖLÜM

ZAGATALA BÖLGESİNİN ARZ OLANAKLARI

2.1. ZAGATALA TARİHİNE İLİŞKİN BİLGİLER

2.2. ZAGATALANIN COĞRAFİ KONUMUNA İLİŞKİN BİLGİLER

2.3. DOĞAL KAYNAKLAR

2.4. ZAGATALA DOĞAYI KORUMA ALANLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

2.5. ZAGATALANIN TERMAL VE ŞİFALI SULARINA İLİŞKİN BİLGİLER

2.6. ZAGATALANIN TURİSTİK ARZ OLANAKLARI

2.7. ZAGATALANIN ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

SONUÇ VE ÖNERİLER

KAYNAKÇA

EKLER

ÖZET

Azerbaycan'ın Zagatala ilçesinin turizm potansiyeli ortaya konulmaya çalışılırken turizmin gelişmeye başlaması ile birlikte turistlere ve turizme karşı hoşgörölü davranan halkın turizmin uzun dönemde sağlayabileceği faydaya ilişkin olarak düşüncelerini de ölçmeye ve bakış açılarını anlamaya yönelik bir adım atılmaya çalışılmıştır. Tezin uygulama bölümünde uzun yıllardır turizmle iç içe olan ancak ülke genelinde yaşanan sıkıntılar dolayısıyla uzun yıllardır turizmden uzak kalan ve genel turistik yapısı nedeniyle yakın geçmişte hem hükümet hem de yatırımcılar tarafından ilgi odağı haline gelemeyen Zagatala bölgesi seçilmiştir. Söz konusu bölge doğal özellikleri, iklimi ve tarihsel gelişimi açısından ele alınırken, turizm arz olanakları da göz önüne alınmıştır. Araştırma bulguları, SPSS yazılımının kullanımı ile elde edilmiştir.

Çalışma uzun yıllar boyunca turizm olgusundan uzak kalan Zagatala halkı ve doğal çevresi üzerinde turizmin yaratabileceği doğal, ekonomik, sosyo-kültürel etkileri, Zagatala yerel halkının turizme bakış açısını, turizmin gelişiminden beklentilerini ve nasıl bir gelişim istediklerini anlamayı amaçlamıştır.

Anahtar kelimeler: Zagatala, Turizm arz olanakları, Halkın Turizme Bakış Açısı

İÇİNDEKİLER

TUTANAK.....	i
ÖZET.....	xii
İÇİNDEKİLER.....	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. TURİZM KAVRAMI.....	2
1.2. TURİZM KAVRAMININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	3
1.3. TURİZMİN ETKİLERİ.....	4
1.3.1. Turizmin Sosyal Etkileri.....	7
1.3.2. Turizmin Kültürel Etkileri.....	10
1.3.3. Turizmin Ekonomik Etkileri.....	11
1.3.4. Turizmin Çevresel Etkileri.....	13
1.4. YEREL HALKIN TURİZM İLİŞKİSİ.....	16
1.4.1. Yerel Halk Ve Turistler Arasındaki İlişki.....	17
1.4.2. Yerel Halk Ve Turistler Arasındaki İlişki Tipleri.....	18
1.4.3. Yerel Halk Turist İlişkilerini Etkileyen Etmenler.....	20
1.4.4. Turistlerin Yerel Halka Karşı Tutumları.....	21
1.4.5. Yaşam Biçimindeki Farklılıklar.....	23

1.5.YEREL HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI.....	24
1.6. TURİZM GELİŞİMİNİN VE ETKİLERİNİN YEREL HALK TARAFINDAN ALGILANMASI.....	25
1.7. TURİZMDE YEREL HALKIN ÖNEMİ.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

ZAGATALA BÖLGESİNİN ARZ OLANAKLARI

2.1.ZAGATALA TARİHİNE İLİŞKİN BİLGİLER.....	28
2.2.ZAGATALANIN COĞRAFİ KONUMUNA İLİŞKİN BİLGİLER.....	29
2.3.DOĞAL KAYNAKLAR.....	30
2.4. ZAGATALANIN DOĞAYI KORUMA ALANLARINA İLİŞKİN BİLGİLER.....	32
2.5. ZAGATALANIN TERMAL VE ŞİFALI SULARINA İLİŞKİN BİLGİLER.....	34
2.6.ZAGATALANIN TURİSTİK ARZ OLANAKLARI.....	35
2.6.1. Zaqatala`nın En Bilinen Turizm Alanları ve Otelleri.....	36
2.6.2.Zagatalanın Yiyecek İçecek Olanakları.....	37
2.6.3.Zagtalanın Ulaşım Olanakları.....	37
2.7. ZAGATALANIN ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARI.....	38
2.7.1. Ekoturizm.....	38
2.7.2.Dağ Turizmi.....	39
2.7.3.Yayla Turizmi.....	39
2.7.4. Rafting Turizmi.....	40

2.7.5. Termal Turizm.....	40
2.7.6. Kültürel Turizm.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI

3.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	47
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ ÖRNEKLEMİ.....	47
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	47
3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ.....	48
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	63

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Turizmin Topluma Yararları ve Zararları.....	6
Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	48
Tablo 3. Halkın Turizme Bakış Açısına İlişkin Sorular.....	49
Tablo 4. Korelasyon Analizi.....	52

GİRİŞ

Turizm günümüz dünyasında tüm ülkeleri ilgilendiren, ekonomik, sosyal ve çevresel bir olgudur. Gerek doğal ve tarihi zenginlikleri, gerekse iklim koşulları çerçevesinden Zagatala çok büyük bir turizm olanaklarına sahiptir. Yalnız 1991'den şimdiye kadar Azerbaycan hükümeti yalnız elinde bulunan doğal varlıkların ihracatı ve satışı ile varlığını sürdürme bilmiştir diğer sektörleri ise ciddiye alınmamıştır. Genellikle ekonomik açıdan turizme bağımlı olan ya da turizmi gelişme için ana araç olarak gören ülke veya bölgelerde ekonomik beklentiler nedeniyle sosyal ve çevresel etkiler göz ardı edilebilmektedirler. Araştırmada, son yıllarda hem hükümetin hem de yatırımcıların ilgi odağı haline gelen Azerbaycan'ın Zagatala bölgesinin potansiyelini ortaya koymaya çalışırken yerli halkın uzun dönemler turizmden uzak kalan Zagatala'da tekrar canlanan turizm talebine nasıl tepki göstereceklerini saptamaya çalışılmıştır. Tez üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde turizm kavramsal şekilde açıklanmıştır ve turizmin etkileri, yerel halkın turizm ilişkisi, yerel halkın turizme bakış açısı, turizmde yerel halkın önemi gibi hususlar yer almıştır. İkinci bölümde Zagatalanın turizm arz olanaklarına yer verilmiştir . Üçüncü bölümde ise Zagatala halkının turizme bakış açısı ile ilgili anket sorularının sonuçlarının SPSS analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TURİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. TURİZM KAVRAMI

Türkçede kullanılan ve fransızca köklü olan “Turizm” Türk Dil Kurumu sözlüğünde “dinlenme, eğlenme, görme, tanıma amaçlarıyla işlenen bir gezi”, “bir ölkeye ve ya bir bölgeye yurist çekmek için yapılan ekonomik, kültürel, Teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” olarak tanımlamaktadır.

Son yüzyılda senayenin hızla gelişmesi senayiye olan önemi artırmış ve neticesinde hızlı kentleşme ile birlikte ortaya çıkan gürültü, kirlilik, trafik sorunları, aşırı stres ve problemler insanların toplumsal ve psikolojik yapısında olumsuzluklar meydana getirmiştir. Zaman irededikce bu problemlerin artması insanların daha fazla dinlenme, eğlenme, keşif etme, gezip görme ,kendilerine boş vakit ayırması gibi ihtiyaçların yaranmasına yolaçmıştır. Böylece turizm günümüzün toplumu için temel bir unsur haline gelmiştir.

Turizm kavramının tanımlamasında geçmiş zamanlarda olduğu gibi şimdiki zamandada farklılıklar görülmektedir. Bunun yaptığı etkiden dolayı turizm tanımlamasında 2 önemli faktör vardır. Bunlar turizm hareketlerinin gerçekleşmesini ve dinamizmini yapılandıran “seyahat” faktörü diğeri ise turizm olayının gerçekleşdiği mekan olan “konaklama” faktörüdür. Yapılan

her seyahat turizm faaliyeti olarak Kabul edilmediği gibi, her konaklama faaliyeti de turizm kapsamına girmemektedir.

1.2. TURİZM KAVRAMININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Turizm, dünya çapında çeşitli biçimlerde talep ve arz taleplerini karşılayan genel bir terimdir. Turizm, ziyaretçi olarak tanımlanan kişilerin faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır. Bir ziyaretçi, tatiller, eğlence ve eğlence, iş, sağlık, eğitim veya diğer amaçlar dahil olmak üzere bir yıldan daha az bir süre boyunca her zamanki ortamı dışında bir ana hedefi ziyaret eden kişidir. Bu kapsam çok daha geniştir. Sadece eğlence amaçlı seyahat edenleri içeren turistlerin geleneksel algısından daha iyi. Turizmin özellikleri şunlardır;

Hizmetlerin maddi olmayan niteliği: Mallar ve hizmetler arasındaki temel fark, malların üretilmesi ancak hizmetlerin gerçekleştirilmesidir.

Ayrılabilirlik: Bu, üretim ve tüketim eyleminin eşzamanlı olduğu ve tüketicinin ev ortamında değil, aynı ortamda gerçekleştiği anlamına gelir. Ayrıca, hizmet şirketlerinin personelinin çoğunun tüketici temasları olduğu ve müşteri tarafından görüldüğü anlamına gelir.

Bozulabilirlik: Ürünler gelecekteki satışlar için saklanabilir, fakat hizmet için bu aynı anlama gelmiyor hizmet stoklanamaz bir üründür. Hizmetler “fişi olmayan bir lavaboda çalışan musluk gibi” çabuk bozulur. Boş bir otel odasının satışı, havayolu koltuğu satışı gibidir. Hizmetler, daha önemlisi, onları deneyimlemek için mevcut zaman, saklanamaz. Örneğin, 1990 yılında yaz tatilinin tadını çıkarmak için sadece bir şans var.

Hisse senedi yaratma ve tutma imkanı yok: Bir hizmet üreticisinin talepe günlük dalgalanmaları karşılamak için kullanılmak üzere bir ürün stoğu olu

şturmasının mümkün olmadığı, ayrılmazlık ve bozulmazlıkla bağlantılıdır. Heterojenite. Bu, her servis performansının her müşteriye özgü olduğu anlamına gelir.

Seyahat ve Turizm Hizmetlerinin Özel Özellikleri: Tüm hizmetlerde ortak olan temel özelliklerin yanı sıra, özellikle seyahat ve turizm hizmetleriyle ilgili diğer özellikler daha bulunmaktadır.

Mevsimsellik ve talep dalgalanmaları: Yılın en yoğun olduğu turizm pazarlarının çoğunun, özellikle mevsimler arasında büyük dalgalanmalar sergilediği bir özelliktir. Sonuç olarak, birçok turizm işletmesindeki işgücü, yüksek sezonda yüzde 90 ila 100'e çıkmakta, ancak düşük sezonda yüzde 30'a veya daha azına düşmektedir. Ayrıca, birçok eğlence turizmi işletmesinin mevsimsel kapanışı da yaygındır. Bu talep varyasyonları, turizmdeki bozulma nedeniyle daha önemlidir. Bu nedenle, daha az talep olduğunda talep yaratma, pazarlama yöneticileri için her zaman büyük bir öneme sahiptir.

Turizm ürünlerinin karşılıklı bağımlılığı: Bir destinasyondaki turistik mekanların servetleri birbirine bağlıdır. Bir tatilci, bir destinasyonda konaklama, ulaşım, yemek hizmetleri vb. ile birlikte bir destinasyonda seçtiği için tüm organizasyonlar koordinasyon içinde çalışmalıdır (ADAM, Smith. 2016: 37)

1.3 TURİZMİN ETKİLERİ

Çoğu ülkede, turizm hızlıca büyüyen ülke ve halk için değerli bir sektördür. Turizm ülkelerin ekonomisinin artımına önemli ölçüde katkı sunmaktadır. Ayrıca turizm, toplumların gelişmesinde de önemli bir rollerden birine sahiptir (Aref ve Redzuan, 2009: 56). Temel yararlarından bazıları iş yaratma ve gelir sağlama fonksiyonlarıdır. Sanayi mallarına bağımlılığı az

olmasına göre çok büyük yatırımlar gerektirmemesi, iyi bir planlama yapıldığı zaman çevre üzerinde duyarlı bir endüstri haline gelmesi ve sosyal açıdan olumlu etkileri bulunması nedeniyle turizmin ülkeye katdığı değer çok büyüktür. Bunlara rağmen turizm, tarihi ve turistik yerlerin harap edilmesi, ağaçların, ormanların yok edilmesi, sahil şeritlerinin betonlaşması, kültürel erozyon gibi olumsuz olanaklr bulunmaktadır (Argan, 2007: 419).

Turizmin ekonomik yönünün üstün olması, turizm ve çevre arasındaki ilişkinin uzun yıllar pozulmasına neden olmuştur. Turizm sadece ekonomik bir denklem değildir (Akış, 1999: 25). Ekonomik boyutunun yanı sıra hemde sosyal, kültürel ve çevresel yönleri olan, sosyal yapıyı etkileşim altına alan bir olaydır (Uçar ve diğerleri, 2012: 21). Yıllardır, turizmin olumlu yönlerinin (gelir, iş, vergi vb.) bulunduğu bilinmektedir. Son zamanlara kadar bu olaylar bir nimet olarak görülmüştür. Ancak son zamanlarda gözlemciler, çevreciler, sosyal bilimciler ve turizm işletmeciler kaynakların azalması,tüketilmesi turizmden kaynaklı izdiham, sosyal çatışma gibi sorunları oluşturmaya başlamışlardır. Bu sorunların giderilmesi veya iyileştirilmesi için iyi bir planlamanın yapılması gerektiği belirlenmiştir. (Gunn, 1988: 2).

Turizm sektörünü tüketerek bir talep ögesine çevirdiği bilinen üç çevresel kaynak bulunmaktadır. Birincisi, doğal kaynaklar (mağaralar, ormanlık alanlar, ulusal parklar, deniz kıyıları, nehirler vb.); ikincisi, insan yapısı kaynaklar (tarihi şehirler, kent dokuları, arkeolojik alanlar, müzeler vb.), üçüncüsü ise, sosyo-kültürel kaynaklar (gelenekler, merasim, örf ve adetler, yeme-içme vb.). Özellikle doğal ve insan yapıtı kaynaklar turizmin

benimsediği önemli olan kaynaklardır. Turizmin gelişmesi için bu çevresel kaynakların korunması gerekmektedir. (Akış, 1999: 67).

Toplam turizm etkisi ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel olmak üzere dört faktörü kendinde bundurmaktadır. Bu etkilerin olumlu ya da olumsuz olmasından en çok etkilenen kesim bölgede barınan yerel haktır. Böylece yerel halkın turizm etkilerini ne düzeyde anladıkları turizme olan desteğini de etki altına almaktadır. (Türker ve Türker, 2014).

Bu bölümün amacı da, turizm işlevlerinin toplumsal, kültürel, ekonomik ve fiziki çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini göz önüne alıp analiz etmektir. (Korkmaz, 1996: 47)

Tablo 1. Turizmin topluma yararları ve zararları

Yararları	Zararları
-Daha fazla iş yerinin yani istihdamın olması olanağı	-Her çeşit suçlarda artış bulunması
-Gayrimenkul değerlerinde artış	-Hava, su, gürültü kirliliğinin artışı
-Artan vergi gelirleri	-Daha fazla kalabalığın yaranması
-Daha fazla eğlence seçenekleri barındırması	-Artan boşanmalar ve sosyal yer değiştirmelerin oluşması
-Bölgenin güzelleşmesi ve ömrünün artırılması	-Hayat şartlarında ağırlaşması (yiyecek, içecek, kira, ulaşım, iş gücü)
-Bölge için daha kolay ulaşım imkanları yaratması, daha fazla yollar, havaalanları oluşturulması	
-Ek okullar ve kolejler yoluyla daha büyük eğitim olanakları yaratılması	
-Daha çeşitli giyecek, yiyecek, araba seçenekleri oluşması	

Turizm sektörünün geliştirilmesi ile kalkınması arasında doğrusal yönde bir ilişki vardır. Turizm sektörü, kaynaklarından daha iyi ve etkin bir şekilde tüketerek bölgeler arasındaki dengesizliklerin yok edilmesi ve bölgesel bir kalkınmanın uygulanması konusunda önemli bir yeri vardır (Çeken, 2008: 59).

Turizmin dengeli, yavaş, planlı ve yerel topluma saygılı bir biçimde gelişmesi de oldukça önemli bir konudur. Bu biçimde gelişen bir turizm hem yerel halk ve turistler hem de doğal ve kültürel kaynaklar bakımından olumlu etkiler yaratacağı ve gelecek nesiller için de bu etkiler devam edeceği gibi gözüküyor. Aksine bir gelişmenin oluşması ise turizmi olumsuz bir yolda etkileyebilecektir (Demir ve Çevirgen, 2006: 113).

1.3.1. Turizmin Sosyal Etkileri

İnsanlar doğalarından dolayı sosyal varlıklardır. Başka insanlarla ünsiyet kurarak, birlikte bir şeyler bölüşerek sadece temel ihtiyaçlarını değil, etkinliklere katılma, saygınlık vb. ihtiyaçlarını da gidermeye çalışmaktadırlar (Karaküçük ve Gürbüz, 2007: 48).

Değişik bölgelere, ülkelere yapılan ziyaretler; farklı grup ve halkların, sosyal fikirleri arasındaki farklılıklar, ilişkiler arasındaki etkileşim ulusların yakınlaşmasını ve turizme olan talebin artmasına olanak sağlamaktadır (Hacıoğlu, Gökdeniz ve Dinç, 2009: 61). Esasen az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde turistler, ziyaret ettikleri ülkelerdeki insanların kültürlerini, davranışlarını, giyimlerini ve yaşam tarzlarını önemli ölçüde değişir (Durgun, 2006: 34). Turistlerin yaşam biçimleri, onları izleyen yerel halkı etki altına almaktadır.

Böylece, etkilenen yerel halk, turistlerin yaşantılarını ve yaşam biçimlerini benimsemeye başlamaktadır (Avcıkurt, 2003: 47).

Turist ile yerli halkın kendi aralarında iletişim ve etkileşime girmeleri sonunda ortaya çıkacak olumlu etkiler (Gürbüz, 2002: 78).

- Ayrı ayrı topluluklardan gelen kişilerin kendi aralarında iletişimde bulunmaları ve kültürel yapılarını iyi bir şekilde tanımaları, oluşan dostluk ve arkadaşlık duyguları dünya barışını yaratmasına katkı yapması
- Yerel halkın turistlerle daha iyi bir şekilde iletişim kurmak için kendilerini daha çok okuma ve araştırma zorunluluğunda hissetmeleri sonunda eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesi
- Ayrı ayrı kültürleri tanımak, yeni arkadaşlıklar yapmak ve bölgeye gelen turistlere yardımda buluna bilmek için bölge halkının yabancı dil öğrenme arzusunun artması
- Turizm olgusu tarafından bozulmasının önünü kesmek için kültürel değerlere sahip çıkılması ve bu değerlere gerektiği kadar önemin verilmesi
- Kırsal bölgelerde turistik yapıların ortaya çıkmasıyla, bu bölgelerdeki toplumsal baş düzelişin bozulması, toplumda farklı özellikleri ve yapıları olan kümelerin çoğalması
- Turistik talebin bir sonucu olarak, geleneksel sanat veya el sanatları faaliyetlerinin çoğalması, canlanması iyi bir etkiler arasındadır (Mason, 2003: 28).
- Turizm sanatçılar için yeni pazarlar oluşturarak, kayıp olmak üzere olan bir sanatı canlandırarak, geleneksel formların gelişmesine neden olur (Korkmaz, 1996: 17).

Meydana gelebilecek olumsuz sosyal etkiler;

- Turizm, geleneksel aile olanaklarına kötü etkileri vardır (Kousis, 1989: 78).
- Turizm, alkol ve uyuşturucu bağımlılığında artışa sebep olur (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 53).
- Turizm suç oranını yükselmesine sebep olur (Brunt ve Courtney, 1999: 45).
- Turistik bölgelerdeki kalabalık/sıkışıklık gibi sorunlara neden olur (Burns ve Holden, 1995: 34).
- Turizm gelişiminin çok olduğu bölgelerde, yerel kültür, inançlar, değerler kaybolmasına neden olur (Rosenow ve Pulsipher, 1979: 47).

Turist ve yerel halk arasında, ekonomik vaziyet, eğitim oranı ve kültür oranlarında benzerlikler olması durumunda sosyal farklılık daha az olur. Kültürlerde ve ekonomilerde çok büyük bir fark var ise daha çok sosyal farklılık beklenir (Korkmaz, 1996: 54).

1.3.2. Turizmin Kültürel Etkileri

Turizm etkinliklerine katılarak, başka ülkelere ziyaret edenler, o ülke insanlarını farklı açılardan etki edebilecekleri gibi kendileri de onlardan önemli ölçüde etki altında kalamazlar. Birçok araştırmalar sonunda turizm, insanlar dahilinde iletişimi, karşılıklı anlaşmayı ve arzu edilebilir bir gelir artışını oluştururken, bazı kişilere göre ise gelenek ve çevreyi bozan kötü bir etkileşimdir (Durgun, 2006: 36).

Bir çok toplumlarda turizm, kültür ve sanat değerlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin, turizmin artması ve gelişimesiyle birlikte İngiltere’de kiliselerin dini bir kültürü yansıtmaktan başka, birer alışveriş ve kazanç sağlama merkezine çevrildikleri görülmektedir (Avcıkurt, 2003: 49). Çanak çömlekçilik, dokumacılık, nakış ve mücevher yapımı Tunus ve Kıbrıs’ta yeniden var olmaya başlamıştır. Malta’da turizme göre örgü, tekstil, cam yapımı, folk dansları yeniden var olmaya başlamış ve yeni danslar yaranmaya başlamıştır. Silinmek üzere olan Batı Afrika oymacılığı turistlerle birlikte yep yeni bir düzeye gelmiş ve Afrikalı sanatçılar yeni stiller üretmişlerdir. Bahamalar’da pamuk üzerine batik baskı çalışmalarını daha iyi hale gelmiş ve karlı bir iş kolu haline taşınmıştır (Korkmaz, 1996:35).

Turizmin olumsuz etkileri de vardır. Yasadışı faaliyetler turistik ortamlarda daha rahat artmaktadır. Çocuk yaştaki gençlerin alkol kullanmaya başlaması büyük bir problem olamya başlamıştır. (Çalışkan ve Tütüncü, 2008:216). Bölgedeki yoğun trafik nedeniyle altyapı, artan acele ile baş edemeyebilir ve bu da aşırı kalabalıklaşmaya neden olabilir. Bölgedeki yabancılar, yerel kültürü rahatsız edebilir ve insanlar arasında huzursuzluk yaratabilir. Yerel halk, turistlerin yaşam tarzlarını gösteri etkisi ile kopyalayabilir ve sonuç, yerli gelenek ve geleneklerin kaybı olabilir. Bazı insanlar, suçlu ve anti-sosyal aktivitelere ve ahlaki ve dini değerlerin kaybına yol açan turistlerden kolay para almak için suç faaliyetlerine girebilirler. (Kozak ve diğerleri, 1997, 77-78, Prentice, 1993).

1.3.3.Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizm dünyanın en hızlı büyümekte olan alanlarından biridir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin hükümet yetkilileri turizmi, hassas ekonomilerde istihdam ve gelir getirici bir eylem olarak bildirmişlerdir (Ryan, 1996: 65). Dünyada turizm talebi göre turist harcamalarının hızla çoğalması, turizmi daha kolay bir döviz akışı sunan bir ticaret olanağı haline getirmektedir (Çımat ve Bahar: 2003). Turizmin ülkeye önemli anlamda gelir sağlayıcı ve döviz kazandırıcı özelliğinden dolayı ekonomik yaklaşım çoğalmış ve turizm, en çok ekonomik yönüyle ele alınmaya başlamıştır (Kozak ve diğerleri, 2012: 73).

Turizmin, yerel ekonomiye katkı vermesi ve istihdam yarada bilmesi olumlu ekonomik etkilerinin önünde gelir. Turistik destinasyonlarda özellikle turizm sezonunda, gıda, arsa ve ev fiyatlarındaki olumsuz kalkış orada yaşayan yerel halk için olumsuz bir etki oluşturmaktadır (Mason, 2003: 28).

Turizmin, turist kabul eden ülkenin ekonomik yapıya olan olumlu etkileri (Kozak ve diğerleri, 1997: 59);

- Ödemeler dengesi üzerine olumlu etkinin yaranması,
- Gelir yaratıcı etkisinin olması,
- Altyapı ve üstyapının geliştirmesinde etkisinin olması,
- Diğer ekonomik sektörlerde katkısının olması,
- İstihdam yaratıcı etkisinin olması,

- Bölgeler arasındaki ekonomik dengesizliğin aradan kaldırılması şeklinde sıralana bilinmektedir.

Turizmin, turist kabul eden ülkenin ekonomik yapısına göre olumsuz etkileri (Kozak ve diğerleri, 1997, 70);

- Fırsat maliyeti olaması,
- Dış ülkelere bağımlı hale gelinmesi,
- Pahalılık ve enflasyonun yaranması,
- Turizmde bulunan mevsimlik değişiklikler ve bölgesel spekülatif çoğalmalar sonucunda ekonomik kararlılığın kötü yönde etkilenmesi,
- Yabancı iřĐ c  gereksinimin artması,
- Dışalım eğilimindeki artış söz konusu olması sıralanabilir.

Turizm endüstrisi, sanayileşme, eğitim, ileri teknoloji, daha fazla sayıda kalifiye profesyonel, dış pazarların açılması, liberal ticaret politikaları ve daha iyi reklam ve stratejik pazarlama gibi faktörlerle bir ülkenin ekonomik büyümesine katkıda bulunmamıştır.

Yukarıdaki faktörler toplu olarak bölgenin geliri olarak adlandırılmaktadır. Turizm, yeni iş girişimlerini, daha büyük pazarları canlandıran ve bölgenin daha olumlu bir imajını teşvik eden kentsel ve kırsal alanlarda olduğu gibi, bölgesel ve yerel düzeylerde de ekonomilere fayda sağlıyor. Elde edilen gelir, ulusal  demeler dengesine, doğrudan vergilendirme yoluyla gelir elde etmesine ve turistler tarafından satın alınan mal ve hizmetlere dolaylı vergilere yardımcı olur. (Dilber, 2007). Hem de turizm yapısı gereği ekonominin içindeki başka sektörlerle de olumlu ilişki içerisindedir. Turizm

sektörü turistik gereksinimleri karşılarken başka bazı sektörlerin üretmekte olduğu mal ve hizmetlerden de faydalana bilmektedir. Dolayısıyla başka sektörlerin çağ atlamasında katkı sağlamakta ve yeni iş alanlarının oluşmasına katkı sağlamaktadır (Ünlü önen, Tayfun ve Kılıçlar, 2009: 170).

1.3.4. Turizmin Çevresel Etkileri

Turizm sektörü dünyada büyüyen en hızlı endüstrilerdendir. Yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde, turizm ekonomik ve çevresel açıdan önemlidir. Turizm, topluluklar oluşturmaya ve olumlu çevresel değişime yol açmaya yardımcı olacak kapasiteye sahiptir. Sürdürülebilir ve ekoturizm endüstrideki popülaritesini arttırdı, ancak insanların turistler olarak markalaşmasını sağlayan pek çok yol var. Belirli bir bölgedeki turist sayısı yerel ortamın kapasitesinden daha büyükse, olumsuz etkiler hızla ortaya çıkar. Yeni yerlerdeki yeni maceralara başladıkça, varlığımızın ekosisteme hangi çevresel etkileri etkilediğini anlamak önemlidir. Birleşmiş Milletler Çevre Programı'na (UNEP) göre, turizmin üç temel çevre sorunu: doğal kaynakların tükenmesi, kirlilik ve fiziksel bozulma (BRUNT. P, 1999: 204)

Doğal Kaynakların Tükenmesi: Doğal kaynakların tükenmesi, özellikle kaynakların halihazırda az olduğu yerlerde artan bir endişe kaynağıdır. Özellikle su, kritik bir doğal kaynak olarak kabul edilir. Genel olarak, oteller, yüzme havuzları ve golf sahaları gibi yerlerde su çok fazla kullanılıyor. Golf turizmi popülerlik kazanmıştır ancak golf sahalarının bakımı, su kıtlığına yol açabilecek büyük miktarlarda su gerektirmektedir. Turistler ayrıca kişisel kullanım için suyu aşırı kullanma eğilimindedirler, bu da daha büyük miktarlarda atık su ve su sıkıntısı ile sonuçlanır. Su kıtlığı, Akdeniz gibi kuru ve sıcak bölgelerde daha büyük bir endişe

kaynağıdır. Turistler, sıcak iklime sahip yerleri ziyaret ettikleri zaman daha fazla su tüketme eğilimindedir. UNEP'e göre, turistler günde 440 litre su kullanabilirler.

Turizm endüstrisi ayrıca mineraller, fosil yakıtlar, verimli topraklar, ormanlar, sulak alanlar ve yaban hayatı gibi arazi kaynakları üzerinde baskı yapabilir. Daha fazla turizm ve eğlence tesisleri inşa ediliyor, ancak inşaatları vahşi yaşam ve yerel ekosistemler için bir tehdit oluşturabilir. İnşaat malzemeleri için kullanıldığında veya yakıt için toplandığında, ormanlar gibi arazi kaynakları da etkilenir. Turistik cazibe merkezleri ve konaklama birimleri ayrıca ısıtma, sıcak su ve elektrik için enerji kaynaklarına büyük ölçüde bağımlıdır (Rosenow, J.E. and Pulsipher, G.L, 1979: 245)

Kirlilik: Turizm endüstrisinde kirlilik birçok şekilde ortaya çıkmaktadır: emisyonlar, katı atık, çöp, kanalizasyon, petrol ve kimyasal maddeler, gürültü ve ışık kirliliği. CO2 emisyonları açısından turizm, küresel olarak emisyonların yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır. Havayolu, karayolu ve demiryolu taşımacılığı turistler arasında en önemli seyahat araçlarıdır ve turizm taşımacılık sektörü toplam küresel emisyonların ~%75'ini oluşturmaktadır. Ne yazık ki, fosil yakıtların yakılması küresel olarak etkilemekte ve iklim değişikliğine katkıda bulunmaktadır. Gürültü kirliliği ayrıca kar motosikletleri ve jet ski gibi ulaşım ve eğlence araçlarından da kaynaklanmaktadır. Gürültülü turistik yerler ve otoyollar, özellikle hassas ekosistemlerde vahşi yaşamı rahatsız edebilir ve üzerlerine düşebilir.

Atıkların uygun olmayan şekilde bertaraf edilmesi, özellikle yüksek hacimli turistlerin bulunduğu yerlerde de bir kirlilik biçimidir. Katı atık ve çöpler

ekosistemleri bozabilir ve manzaranın fiziksel görünümünü değiştirebilir. Sadece bu değil, deniz çöprü de deniz memelilerine zarar verebilir veya potansiyel olarak ölümüne yol açabilir. Daha fazla turizm tesisi inşa edildiğinden, kanalizasyon kirliliği de artar. Denizlerde ve göllerde kanalizasyon akışı, mercan resifleri gibi yaban hayatına ve ekosistemlere zarar verebilir. Bu aynı zamanda alglerin büyümesini teşvik edebilir ve su kütlelerinin tuzluluğunu ve sarkmasını değiştirebilir. Kanalizasyon kirliliği sadece çevre için değil aynı zamanda insanlar için de sağlık riskleri oluşturmaktadır (MASON. P, 2003: 185).

Fiziksel Bozulma: Turizm endüstrisinin ayrıca çevre üzerinde birçok fiziksel etkisi vardır. Yağmur ormanları, sulak alanlar, mangrovlar, mercan resifleri, deniz otu yatakları ve alpin bölgeleri gibi ekosistemler, çoğu zaman geliştiriciler ve turistler için cazip yerler olduğu için tehdit altındadır. İnşaat ve altyapı geliştirme, kapsamlı kaplama, kum madenciliği, sulak alan drenajı, deniz gelişimi ve ormansızlaştırma içerebilir. Sürdürülebilir olmayan arazi kullanımı uygulamaları kumul ve toprak erozyonuna ve arazinin bozulmasına yol açabilir. Sadece tehdit altındaki fiziksel çevre değil, aynı zamanda canlı organizmalar ve doğal çevrimleri de değiştirilmektedir. Ekosistem rahatsızlığı uzun vadede yıkıma yol açabilir. Kötü yapı düzenlemeleri ve arazi kullanım planlaması, yerel çevrenin estetik cazibesini de değiştirebilir. Bu, hem doğal çevreye hem de bölgenin yerli yapılarına bir yük getirir.

Dünya çapında, çevre değerlerini iş uygulamalarının kalbinde tutan çok sayıda ekoturizm faaliyeti ve sürdürülebilir turizm işletmeleri vardır. Öte yandan geleneksel turizm şirketleri, doğal kaynakları, kirliliği ve çevresel

bozulmayı her zaman düşünmez. Bir sonraki seyahat maceranızı uçmadan önce yanınızda bazı çevresel değerler aldığınızdan emin olun. Bir turist olarak ekolojik ayak izinizi azaltmak için, kullandığınız su miktarını koruyun, atıkları uygun şekilde atın, karada hafifçe gezin ve ziyaret etmeyi seçtiğiniz yerel ekosistemlerin farkında olun. Dünyanın neresinde olursanız olun, yeşil işletmeleri desteklemek ve çevre üzerindeki etkinizi en aza indirmek için elinizden gelenin en iyisini yapın (GUNN, C. A, 1988: 124)

1.4. YEREL HALKIN TURİZM İLİŞKİSİ

1.4.1 Yerel Halk ve Turistler Arasındaki İlişki

Turizm sosyal bir bulgu olarak bilinmektedir. Özellikle de seyahatler ve konaklama zamanı kurulan ilişkiler sonunda farklı sosyal ve kültürel yapılara kendinde bulunduran toplumlar arasında uygulanan etkileşim bilgide, görgüde, gelenekte, kültürel yapılarda zamanla değişikliklere izin vermektir (Berber, 2003:26).

Turistin aradığı deneyim genellikle, şeylerle, hayvanlarla veya bitkilerle uğraşır ve nadiren insan teması merkezi bir noktaya gelir. İnsanların çoğu, başka insanları görmek için tatile gitmezler, ama bunu yaptıklarında, buna hala turizm denilebilir mi diye merak edebiliriz. Arkadaşlarını ziyaret etmek genellikle turizm olarak kabul edilmez ve eğer birileri sadece bazı güzel insanlarla tanışmak isterse, kendi şehirlerini terk etmek zorunda kalmaz, bu da bunun turizm olarak da adlandırılmayacağı anlamına gelir. Bu, turistin flora, fauna, fiziksel egzersiz veya güzel manzaraya öncelik verecek anlamına gelir. Bu eğilim, turistin yerel halkı aynı gözlerle izlemesine bile yol açabilir: oraya varmasının sebebi olan bir nesne ya da cazibe, tüm

duyularının, kalıcı deneyimlere dönüşmeye çalışacağı her türlü dürtüyü alacağı. İlk olarak, turist, yerel insanlara, sanki onlar değil, gördükleri, kokladıkları ya da duydukları şeylerle aynı şeyleri değil, insan, nesnelermiş gibi görürler (Kozak ve diğerleri, 1997: 75).

Yukarıdaki gözlemin ana noktası, turistin tatil beldesini, bazı sürdürülebilir turizm kavramlarıyla uyumlu olmayan belirli bir eğilim ile ziyaret etmesidir. Yerel nüfus, sürdürülebilir kalkınmada önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, turistler, mümkün olduğu kadar çok sayıda yerli servetleri almak isteyen tipik bir tavırla geldiğinde, yerliler ve turistler arasındaki ilişki zorlaşır (Doğan, 2004: 79).

Yerel halkın kuruluşu, turistlere karşı tutumları, turistlerin yerel toplumun yapısına zıt davranışlar sergilemesi, çıkar çatışmaları, yaşam düzenindeki farklılıklar, iletişimdeki eksiklikler ve kitle turizminin iyi olmayan etkileri gibi etmenler yerel halk-turist ilişkilerini etki altına almaktadır. Şunu da söylemek gerekir, yerel halk ve turist arasındaki ilişkiler bölgeden bölgeye değişik ola bilir. Örneğin, turistin dilini, kültürünü, yaşam biçimlerini bilen yüksek konumdaki yerel halkın turistlere karşı tutumları yoksul konumdaki yerel halkın tutumlarından farklı olabilir. Aynı şekilde turizm sektöründe çalışmış veya çalışmakta olan kişilerin de turistlerle ilişkileri farklı boyutta olabilir (Avcı kurt, 2003: 59)

Turist ve yerel halkın bir birine benzer ekonomik, eğitim ve kültür düzeylerinde olması sonucunda ise sosyal değişim daha az olmaktadır. Kültür seviyelerinde ve ekonomik düzeyde büyük farklılıklar varsa daha fazla sosyal değişim beklenir (Korkmaz, 1996:14).

1.4.2. Yerel Halk Ve Turistler Arasındaki İlişki Tipleri

Turizm sektöründeki tüm iyi veya kötü gelişmeler, yerel halkın yaşam tarzının iyi ya da kötü yönleriyle doğrudan ilgilidir. Yerel halk tarafından turizmin algılanması, o yerdeki turizmin gelişim süreci üzerinde kesintisiz bir etkiye sahiptir. Bu sektörde, yerel halkın turizmde iyi bir yaklaşımı bulunmadığı ve turizm faaliyetlerinin yetkin düzeyde desteklenmediği bir destinasyonda istenilen gelişmeyi sağlamak mümkün değildir (Türker ve diğerleri, 2014: 34).

Yerel halkın desteği, başarılı ve sürdürülebilir turizm gelişimi için önemlidir. Turizmin yerel halk tarafından algılanması iyi bir yol ise, turistlerin iyi bakmasıyla birlikte turizmin gelişmesine katkıda bulunacaklardır. Turizm planlaması yapılırken, yöre halkı fikirleri sormalı ve onlara uygun destekleyici planlar uygulanmalıdır. Bu şekilde, turistlere ve yöre halkına karşı öfke, kızgınlık, kayıtsızlık, güvensizlik ve tartışma gibi duygu ve davranışlar alınabilir (Yoyon ve diğerleri, 2001: 63).

Yerel halktaki turistler arasındaki ilişkiler çok çeşitlidir. Temel olarak, ilişkideki katılımcıların zararlı ve yararlı sonuçlarına göre iki gruba ayrılabilir (Doğan, 2004: 89).

Engelleyici İlişkiler: Turistlerin ve yöre halkının yaşam koşulları arasındaki farklar, yerel halkın turistlerine karşı kıskançlık, kayıtsızlık, ticari sömürü ve saldırganlık duygularını etkileyebilir (Doğan, 2004: 102).

Yerel halk turizme karşı olumsuz bir algı geliştirdiğinde, turistlere karşı olumsuz tutumlar alamayacaklar. Turizmin çevresel, sosyal, kültürel veya ekonomik sorunların kökeninde olduğunu düşünen yerel halk, bu sorunların

ana sebebi olarak turistlere karşı düşmanca tutumlar kazanacaktır (Türker ve diğerleri, 2014: 53).

Her iki bölgedeki birçok gelişmekte olan ülke ve yabancı turist, yerel halkın sahip olmadığı hizmetlere ulaşmıştır. Bu tür olaylar, o bölge halkının turistlere karşı olumsuz tutumuna ve ayrımcılığın ve uyumsuzluğun uyumuna yol açmaktadır (Avcı kurt, 2003: 85).

Yerli halkın gözünde turistler, zengin ve seyahat için boş zamanları olan insanlar olarak bilinir. Burada ortaya çıkan kıskançlık içgüdüleri turistlere saldırabilir. Bu saldırganlık tarzı, turistlerle dalga geçme ve onları yenme girişiminin yanı sıra hırsızlık da olabilir. Bu tür davranışlar, düşük eğitim seviyesinde ve ekonomik olarak düşük bir kültür seviyesinde olanlara bağlıdır. Kişisel ilgi açısından turistlere karşı saldırgan davranışlar da bilinmektedir. Turizm merkezlerinde bulunan işletmeler daha fazla müşteri (turist) çekmek için farklı yöntemler uygularlar. Özellikle otobüs terminallerinde, hediyelik eşya dükkanlarında ve restoranlarda, bu ön tarafta kolayca görülebilir. Ayrıca, kapalı toplumlarda cinsellik sorunu turistlerin dışına çıkmanın bir yolu olarak görülmekte ve sonuç olarak turistlerin tecavüzüne yol açan örnekler bulunmaktadır (Kozak ve diğerleri, 1997: 74).

Destekleyici ilişkiler: Yerli halk ve turistler birbirleri hakkında bilgi alışverişinde bulunur ve kültürel yapılarını daha yakından tanıyarak arkadaşlıklara yol açar. Ülkeyi turist kabul eden insanlar, turistlerle daha yoğun iletişim kurmak için daha fazla araştırma yapıyor ve çalışıyorlar. Yerli halk, başka kültürleri tanımak, yeni dostluklar kazanmak ve bölgeye gelen turistlere yardım etmek için daha fazla yabancı dil öğrenmektedir (Kozak ve diğerleri, 1997: 76). Bu, bölge halkının daha iyi anlaşılmasına ve

anlayışına ve ufuklarının genişlemesine yol açabilir (Çetin, 2009: 82). Bütün bunların sonucunda, yerel halk ve turistler arasında olumlu ilişkiler, arkadaşlıklar ve dostluklar oluşuyor. Turizmin öncelikli amaçlarından biri; Bu bölgedeki faaliyetleri çeşitlendirerek yeni arkadaşlıklar ve dostluklar yaratmak, dünyadaki farklı kültürlerin tanınmasına ve kendilerini ifade etmesine imkan verecek yeni fırsatlar yaratmak. Farklı kültürel değerleri öğrenmek insanların yaşam deneyimlerini artırabilir ve dünyaya bakışlarını değiştirebilir. Diğer insanlar hakkında daha fazla bilgi edinmek, onları korkutmak suretiyle onları ilginç kılar (Çalışkan ve Tütüncü, 2008).

1.4.3. Yerel Halk-Turist İlişkilerini Etkileyen Etmenler

Yerel halkın yapısı, yöre halkının turistlere karşı tutumu, turistlerin yerli halklara karşı tutumu, iletişimde ve yaşam biçimlerindeki farklılıklar, yöre halkını etkileyen faktörler - turist ilişkileridir.

Yerel nüfus yapısı: yerel nüfusun özellikleri, demografik yapı, yerel kültürel güç, nüfus büyüklüğü, sosyal tesislerin varlığı ve kalitesi, toplumsal örgütlenme biçimleri, kadın iş hayatında istihdam, din, etik, sağlık ve güvenlik, turistlere yaklaşım, gelenekler ve mutfak kültürler, turizmin gelişmesinde ve turist etkilerinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır (Hunter Curt, 2003: 22).

Turistlere karşı yerel halkın tutumu: Bildiğiniz gibi, turistik faaliyetler belirli bir ortamda gerçekleşir. Bu ortam yerel halk tarafından da kullanılıyor. Bu nedenle turizm hareketi, bölge halkına ait yaşam döneminin bir parçasıdır ve yerli halkların yaşamlarını büyük ölçüde çok boyutlu ve değişken sosyoekonomik, kültürel ve çevresel boyutlarda etkilemektedir (Alaeddinoğlu, 2007: 2-3).

Turizm gelişiminin ilk aşamalarında, yerel nüfusun ekonomik faydaları yüksektir. Ancak, turizmin iyi planlanmadığı alanlarda, faaliyetlerdeki artış sosyokültürel ve ekolojik bozulmaya yol açmakta, bu da yerel halkın turizme yönelik olumsuz tutumuna neden olmaktadır (Okur ve Somuncu, 2012: 34).

Olumlu davranış olumlu bir tutumun sonucudur. Bu nedenle, turistlere karşı tutumları olumlu olduğu için yerel sakinler arasındaki ilişkiler olumlu olacaktır; Yerli halkların turistlere karşı olumsuz bir tutumu varsa, aralarındaki ilişkiler negatif olacaktır (Doğan, 2004: 95).

Turist kabul eden bir ülkede, bölge sakinleri yabancı turistlere karşı önyargılı bir tavır sergiler ve kültürel yapılarını (yaşam tarzı, örf, adet, aile yapısı, vb.) Olumsuz etkileyeceklerini düşünürler. Sonuç olarak, turistleri istemezler, kendini gösterebilen olumsuz davranış biçimleri. Bu nedenle bölgedeki turizm talebi azalacak. Bunun nedeni, yerel halkın turizm ve turizm kavramları hakkında bilgi sahibi olmaması ve bu topluluğun barışı sağlamak için turizmin vazgeçilmez bir unsur olduğudur (Kozak ve diğerleri, 1997: 56).

1.4.4. Turistlerin Yerel Halka Karşı Tutumları

Sosyal beklentilerin kökenleri kişisel ve kültürel beklentilerdir. Halkla ilişkilerde, taraflar birbirlerinin beklentilerini anlar ve buna göre öğrenir ve tepki gösterir. Bir turist, özel ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirdiği hedeflere ulaşmak için büyük harcamalarla seyahat eder. Sonuç olarak, çevresine kendi ortamını, alışkanlıklarını, yaşam koşullarını bulmayı ummaktadır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2009: 10). Ziyaret ettikleri bölgeye karşı farklı inanç, kültür, tutum, alışkanlık ve tutumları olan yabancı

turistler (Typhoon, 2002: 13). Bu nedenle, turistler bölgeye tam olarak katılabilmeleri için ziyaret ettikleri bölgenin özellikleri, sosyal, ekonomik ve fiziki yapısı hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu bilgiler nedeniyle sosyal yönlerden kaçınılabilir (Çalışkan ve Tütüncü, 2008: 55).

İletişim: Toplumdaki insanlar birbirlerini ilişkilerinde etkilemeye çalışırlar. İnsanların karakterleri bu etkileşimin ve iletişimin şeklini belirler. Oluşmaya çalışılan ilişkilerde, bireylerin beklentileri ön plana çıkıyor. Bu beklentiler karşılıklı olarak olumlu ise, insanlar arasında olumlu bir bağlantı; Bu olumsuz ise, insanlar arasında olumsuz bir ilişki kurulmaktadır (Hacıoğlu ve diğerleri, 2009: 9). Toplumların iletişim biçimleri sadece bu toplumu oluşturan insanların genel davranışlarını değil, aynı zamanda turist davranışlarını da etkiler. Topluluklar tarafından iletişim sürecinde kullanılan görsel-işitsel kanallar değişebilir. Batı Avrupa ve Kuzey Amerika kültürlerde "Batı kanallar" (: 93 Avcıkurt, 2003) daha yaygın iken Örneğin, Türk kültürü de dahil olmak üzere bazı Akdeniz kültürlerinde, "dokunmatik", iletişimin önemli bir kanaldır.

Birçok gözlemciye göre, turizm iletişim, karşılıklı anlayış ve gelir istenen dağıtımına izin verir köprüdür ve bazı turistik gelenektir, çevreyi (Korkmaz, 1996: 45) saygı olumsuz etkendir. Turistler ve turistler arasındaki iletişimi engelleyen faktörler bunlardır (Kozak ve diğerleri, 1997: 75);

- Turist işletmelerinde turist gruplarının tüm gereksinimlerinin gözlenmesi, bu nedenle yerel nüfusun yardımına ihtiyaç duymazlar (paket turlar nedeniyle).
- Dil farklılıklarına ilişkin anlaşmazlıklar,

- Turistler yerel sakinlerden korkması,
- İki grubun birbirine olumsuz oranı,
- Turistler kısa bir süre dinlenmek zorunda kalmaları ve belli bir süre sonra bu bölgeden ayrılmak zorunda kalmaları.Hedefi ziyaret eden, tarihi ve turistik yerleri gezen turist, yerlilerle iletişim kurarak, kaldığı yeri geziyorlar. Bu nedenle turistler tatil sırasında aldıkları hizmet kalitesini değerlendirmekte ve bu değerlendirmeler sonucunda tatilin sonunda genel bir memnuniyet elde etmektedirler (Duman ve Öztürk, 2005: 29). Kısacası, yerli halk ve turistler arasındaki iletişim olumlu olduğunda, iki taraf arasındaki saygı ve bağlılık kaçınılmaz hale gelir.

1.4.5.Yaşam Biçimindeki Farklılıklar

Gelişmekte olan bir ülkeden gelen rekreasyon ve eğlence amaçlı gelen turistler, bu bölgedeki rahat hareket etmek istedikleri için, bölgedeki insanların alışkın olduğu davranışlarda keşfedildiklerinde, bir tepkiyle karşı karşıya ve rahatsızlık hissederler. Bu durumda, yerel halkın gelenek, görenek, dil, din, yaşam tarzı gibi kültürel değerleri korumaya yönelik korumaları vardır (Kozak ve diğerleri, 1997: 74). Özellikle kültürel farklılıklar, insanların değişemediği unsurlardır. Bu farklılıkları kabul etmek ve kabul etmek belirli bir hoşgörü gerektirir (Asunakutlu ve Safran, 2004: 67). Toleransı sağlamak için turist bölgelerinde yaşayan yerli halkın uluslararası bir kültürel toplantıda savunmasız kalmaması için eğitilmesi gerekmektedir (Türker ve Türker, 2014: 104).

1.5.Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı

Turizm - diğ er sektörlerin gelişmesine izin veren bir lokomotif sektördür. Bu işsizlik oranını azaltarak, ülkenin dış rezervlerini artıran önemli bir ektör, alt ve üst yapılarda dezavantajların üstesinden gelen ve dezavantajların çoğunu ortadan kaldırır olan bir sektördür (Tutar ve diğ erleri, 2012 : 75).

Turizm genellikle gelişiminin erken evrelerinde algılanan pozitif olarak algılanmasına rağmen ekonomik faydalar, başlangıçta olumlu görünüm olumsuz turist nedenlerden geliş ters fiziksel çevre değ iş iklikleri ve değ iş iklikler olarak değ iş tirilebilir. (Akova, 2006: 105)

Turizme karşı çıkan yerel halkın gelenekleri, adetleri, ahlakı, yaşam tarzı vb. Var. Turist hareketleri sonucunda genel kültürel yapıların olumsuz bir etkisi olacağını varsayarlar. Turizm konusunda olumlu görüş e sahip yerel halk, turizmin elde ettiğ i ekonomik faydaları ve bundan kaynaklanan sosyal ve ekonomik gelişmeyi göstermektedir (Kozak ve diğ erleri, 1997: 79). Turizm, yerel kimliğinizin vurgulanacağını garanti eder ve kültürel çeş itliliğ i ve özgünlüğ ü korumak için bir araçtır. Aynı zamanda, turizmin yerel halkın gelişmesine ve yerel halkın yaşam kalitesini yükseltmesine olumlu bir etkisi vardır. Bu nedenle turizm, yerel nüfus için gelir artışı, yatırımcı için gelir ve yerel yönetimler için vergi artışlarından elde edilen gelir anlamına gelmektedir (Uslu ve Kiper, 2006: 56).

Turizmin yerel halkı farklı düzeylerde etkilediğ i bilinmektedir. Bu etki turizm bölgesi gelişme düzeyine bağı lı olarak değ iş ebilir, orada yaşayan insanların demografik özellikleri, turizm, yerel kökenli, yaşam ve nitelikleri ekonomik bağı mlılık etki düzeyini etkilemektedir (Akova, 2006: 95).

Turizmin turizm sektörüne algılanması ve değerlendirilmesi açısından turizm sektörüne katkısı oldukça olumludur. Ancak, sosyal, kültürel ve çevresel etkilere karşı pozitif yaklaşımlar ön plana çıkmamaktadır.

1.6. TURİZM GELİŞİMİNİN VE ETKİLERİNİN YEREL HALK TARAFINDAN ALGILANMASI

Bölgedeki turizm gelişiminin temel amacı; En üst seviyeye fayda sağlamak, maliyetleri ve olumsuz sonuçları en düşük seviyeye indirmek. Bu nedenle, yerel nüfusun planlama aşamasında katılımının sağlanması gerekmektedir, böylece turizm gelişim planı toplumun tüm gereksinimlerini karşılar ve uygulanması kolaydır (Çalışkan ve Tütüncü, 2008: 105). Bunun nedeni, turizmin gelişmesinden en çok etkilenecek olan kitlenin, turizmin olumlu yönde etkilenip etkilenmediği veya olumsuz yönde etkilenip etkilenmediği dikkate alınmaksızın, yerel nüfus olacaktır (Kervankiran, 2014: 56). Turizmin yerel sakinler üzerindeki etkisinin algılanması olumlu veya olumsuz olabilir. Pek çok çalışmada, demografik değişkenler ile yerel nüfusun turizm üzerindeki etkisinin algılanması arasında olumlu bir ilişki vardır, bunlardan bazıları olumsuz olabilir. Aynı zamanda, bölgede ikamet süresi ve turizmin etkisi algısı arasında farklılıklar vardır.

Hemen hemen tüm çalışmalar ekonomik yarar için pozitif olarak algılanmaktadır. Ancak bu ekonomik faydanın algılanmasında, iş yapmanın olumsuz deneyiminden dolayı olumsuz yönde değişebilir (Akova, 2006: 87). Kısacası, yerel sakinlerin demografik özellikleri, turizm gelişiminin algılanmasında ve sonuçlarında önemli bir faktördür.

Uygun planlama olmadan ve yerel halkın değerlerini görmezden gelerek, turizmin gelişmesi yerel topluluklara sosyal, kültürel, ekolojik ve ekonomik anlamda zarar verebilir. Bu barajın kaybını en aza indirmek ve turizmin maksimum faydasını sağlamak için yerliler, turizmin gelişimini doğru bir şekilde değerlendirmelidir. Bu algı içinde yerel halkın yaşayacağı davranış ve tutumlar, turizm alanında süreklilik ve gelişme açısından büyük önem taşımaktadır (Altıntaş, 2010: 1).

1.7. TURİZMDE YEREL HALKIN ÖNEMİ

Turizm gelişiminin temel unsurlarından biri, yerel toplulukların katılımını, turizm endüstrisinin sürdürülebilirliğinin merkezi olduğu kadar teşvik etmektir. Literatür, yerel toplulukların turizmin gelişmesine katılabilecekleri bir dizi rolü ne sürerken, yerel toplulukların kendilerini bu konuda ne hissettikleri konusunda çok az şey vurgulanmıştır. Sonuç olarak, özellikle toplulukların, toplulukların turizm gelişimindeki rollerini ne düşündüklerine dair çok az kanıt vardır (Kozak ve diğerleri, 1997: 79). Tanzania'daki Barabarani köyü örnek olay incelemesi kullanılarak, bu makale, yerel toplulukların turizm gelişimindeki rolleri hakkındaki görüşlerini inceleyerek, toplumun turizm gelişimine katılımının anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Makale, yerel toplumun bazı yeleri ile hane halkı anketi anketine dayanan tabandan bakış açılarını bir araya getirmek için niceliksel

ve niteliksel verileri nicelleştirmektedir ve araştırma alanındaki iki aylık bir saha gözlemleri ile araştırmacıların daha geniş bir topluluktaki deneyimleri ile bir araya getirilmiştir. Bulgular, politika yapıcıların menfaat sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılayan ve endişelerini gideren bir politika hazırlamalarına olanak sağlamak için turizm politikaları oluşturulduğunda yerel toplulukların dahil edilmesini istediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca ihtiyaçlarının dahil edilmesini sağlamak için turizm geliştirme kararlarının bir parçası olmak isterler. Dahası, yerel topluluklar, toplumun çıkarlarını korumak, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmak ve karar alıcılar arasında yaygın eylemler olan zimmete para geçirme eylemlerini ve kötüye kullanımları ortadan kaldırmak için kalkınma konularında (mutlaka turizm gelişimi değil) bir ses sahibi olmak isterler (YOON.Y ve başkaları,2001:96). Önceki çalışmalara benzer şekilde, “yerel halkın turizm gelişimine hiçbir şekilde katılmaması” ifadesini reddettiler. Bulgulardan, insanların kendi bölgelerinde turizmin gelişmesi söz konusu olduğunda karar almada yukarıdan aşağıya doğru yaklaşımın karşısında olduğu açıktır. Ayrıca, kalkınma ve politika formülasyonu söz konusu olduğunda tüm karar verme biçimlerini kontrol eden merkezi yönetimin doğasını göstermektedir. Bu çalışma, yerel toplulukların, kendilerine normal olarak uygulanmaktansa, toplulukların kendilerinin katılımı konusundaki görüşlerini analiz etmede ve değerlendirmede küçük ölçekli yöntemler üzerinde durmaktadır (Ryan, 1996: 203).

İKİNCİ BÖLÜM

ZAGATALA BÖLGESİNİN ARZ

OLANAKLARI

2.1. ZAGATALA'NIN TARİHİNE İLİŞKİN BİLGİLER

Zaqatala rayonu Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Kuzey Batısında, Büyük Kafkas sıra dağlarının güney yamaçları Qanıx-Eyriçay vadisinde yer alır. Güneyden Gürcistan Cumhuriyeti, kuzeyden Dağıstan Cumhuriyeti, batıdan ve doğudan Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Balaken ve Qax bölgeleri ile komşudur. Merkez Zagatala şəhridir. Şəhir dəniz səviyyəsindən 535 metr yüksəklikdə Azərbaycan Cumhuriyeti'nin başkenti olan Bakü kentindən 445 km uzaqlıqda, Tala çayının kıyısında, Yevlah-Balaken karayolu yolunun üzərində, dev İpek yolunun üstündə, Zamanı ilə Doğu'nun ən böyük alışveriş mərkəzlərindən (pazarlarından) olan "Eskibazarın" (yer adı tamamilə incələnməmişdir) bulunduğu yerdir. Büyük Kafkaslar Bölgesi'nin güney yamacında 25-30 km. Zagatala idari bölgəsi 1830 yılında düzenlendi. Zagatala bölgəsinin toplam alanı 1348 km'dir. Dağlık ve orta kısımdan oluşur. Bölgenin üzerinden 7 çay akıyor: Qanıx çay (Alazan), Tala çay, Katex çay, Muxax çay, Pekmez çay vb. Zaqatala 1840 yılından şəhir adlandırılmışdır. 1803 yılında Zaqatala kazası Rusya'nın dahil olmuştur. Zaqatala kəliməsinin oluşmasına dair (etimologiyaya görə) bir neçə rəvayət vardır. Çağdaş Zagatala, Sakatala'nın (Sak ovasının) adıdır. M.Ö. VII yüzülin başlarında Kimmer - Skit dalgaları ilə Ön Asya'ya düşmüş sak tayfaları Albaniyan'ın topraklarında üs düşürmüşlərdir və bu ərazi Kür nehrinin sağ kıyısından (Kür-Aras kəşəğindəki dahil) Kafkas dağ eteklərinə kadarki alanı tutuyordu. Zaqatala rayonu da eski Kafkas

Albaniyasının ayrılmaz parçası olmakla onun batısında bulunuyordu (www.Zaqatala.gov.az)

2.2. ZAGATALANIN COĞRAFI KONUMUNA İLİŞKİN BİLGİLER

Zagatala rayonu Azərbaycan Cumhuriyeti'nin kuzey batısında, başkent Bakü kentinden 430 km mesafede, Büyük Kafkas sıra dağlarının güney eteklerinde, Alazan-Eyriçay vadisinde, Yevlah-Balaken karayolu yolunun üzerinde bulunmaktadır. Bölgenin elverişli doğal-coğrafi koşullar, karlı dağları, buz çeşmeleri, ormanları, yaylaları, güzel iklimi ve bereketli toprakları vardır. İlçenin merkezi Zagatala şehridir. Deniz seviyesinden 535 metre yukarıda İlçe sınırları içinde bulunan Zagatala şelalesi ekoturizm gelişimi için vazgeçilmez bir yerdir, 1929 yılında gerçekleştirilen (arazisi 23800 ha.) Zagatala Devlet Rezerv, ülke ve bölge önemli 108 tarih-kültür abidesi var. Onlardan Mamrux köyü bölgesindeki II-IV yüzyıllara ait Alban abidesi, V-VII yüzyıllara ait Zagatala seddi, Car köyü arazisinde XVI yüzyıla ait Cingözkale, 1830 yılında inşa edilmiş Zagatala Kalesi vb. gösterilebilir. Zagatala bölgesi, Azərbaycan'ın kuzeybatısındaki Büyük Kafkasya'nın eteklerinde yer almaktadır. İlçe kuzeydoğuda Rusya Federasyonu Dağıstan Cumhuriyeti ile, batıda Balaken rayonu ile, doğuda ise Kah rayonu ile sınırlanmıştır. Bölgenin kuzeydoğu kısmının dağlık, güney ve güneybatı kısımlarında düz kabartma hakimdir. İlçenin en yüksek noktası Qutan Dağı'dır. (3648 m). Yaylalarda ılıman iklim görülür, dağlarda soğuk iklimler görülür. Ocak ayının ortalama sıcaklığı ovada -1 °C, dağlarda -10 ° C, Temmuz ayı ortalama sıcaklığı ise, sırasıyla + 24 ° C ve + 5 °C olur. Burada yılda 600-1600 mm yağış vardır. Bölgenin yarısı çoğunlukla dağlık arazi ve ormanlarla kaplıdır. Zagatala uluslararası bir

bölgedir. Burada çoğunlukla Azeriler, Sakurlar, Avarlar, Ingiloylar, Ruslar ve diğerleri yaşıyor. İlçede çok sayıda tarihi ve kültürel eserler bulunmaktadır. Nüfusun ana faaliyeti hayvancılık, tahıl yetiştiriciliği, tütün, fındık ve çaydır.(www.mct.gov.az)

2.3. DOĞAL KAYNAKLAR

Zagatala bölgesi zengin doğal kaynaklara ve bölge ekonomisine gelir getirebilecek tatil-rekreasyon olanaklarına sahiptir.

Koruyucu, sıhhi ve estetik özelliklere sahip orman ile kaplı arazi 48659 ha alandan ibaret olmak üzere bölgenin genel topraklarının 36,09%-nu kaplıyor. Özel korunan alanlara ait orman alanı 47349 hektardır. Ormanların ana kısmı, yamaçların yamaçlarına bağlı olarak dağlık alanları kaplayan cinsiyet kompozisyonu, yoğunluk ve diğer kalite göstergeleri ile karakterizedir. Zagatala İlinin bileşik peyzaj ve iklim koşullarına sahip olması burada zengin bitki kaynaklarının oluşmasına neden olmuştur. Bölgenin orman örtüsünün çoğu dağlık bölgede ve üç seviye üzerinde yer almaktadır. Alt, orta ve üst. Deniz seviyesinden 1800-2100 metre yükseklikte subalp bölgesi ile komşu bölgelerde turizm potansiyeline sahip illagel şekilli ormanlar gelişmiştir. Biraz daha yüksekte, bu ormanlar yavaş yavaş dağ otları tarafından değiştirilir. Yüksek ve orta dağ yamaçlarında meşe, gürgen, fıstık, akçaağaç, kaf ağaçlarından ıhlamur, göyrüç, tozağacı, kavak vb. Ağaçların cinsi yaygındır.

Aran ormanları, kompozisyonları ve yapısı için zengin ve renklidir. Alazan vadisinin daha kuru ve verimli topraklarında esasen uzun saplaklı meşe, çay kenarı ve çay çökelti oluşmuş topraklarda kavak, kurumuş suların yer yüzeyine daha yakın bölümlerinde yalangoz, kızılbaş cinsleri hakimdir.

Kuru ve nemli topraklarda meşe, gürgen, ceviz, kavak, yalanqoz, kızılağaç, göyrüc, huş vb. ağaçlarından. karışık cins ormanları vardır.

Ormanlarda 35`e kadar tıbbi bitki vardır. Zagatala Devlet Doğa Koruma bölgesinde özel önem taşıyan kozalaklı gileli qaraçöhre deniz seviyesinden 1750 metre yükseklikte 6-7 ha arazide yayılmıştır. Bu bitki, Azerbaycan florası için nadir olarak kabul edilir. Aynı zamanda qarmaqvari mum, kaf rododendronu, ayı fındığı vb. Değerli ağaç türleri biter.

Zagatala rayonunun hidrografik ağı Kafkas dağlarının güney yamaçlarının alp kuşağında deniz seviyesinden 3000-7000 metre yükseklikte oluşan dağ nehirleri ile karakterizedir. Bu araziden bölgenin en büyük nehirlerinden olan Qanık çayı (Alazan), Mukak çayı (Karaçay) ve sululuğun göre onlardan bir kadar küçük olan Tala, Katek vb. nehirleri geçmektedir. Bu nehirleri beslemenin ana rolü eriyen kar ve yağmurdur. Yaz aylarında (Haziran-Eylül) su seviyesinde bir azalma söz konusudur. Bu dönemde, nehirler çoğunlukla yeraltı suyu ve kaynak suyuyla beslenir. Zagatala üzerinden akan kendi başlangıcını Büyük Kafkas sıra dağlarının zirvelerinden alan Katex nehrinin kolları olan Poçigelçay ve Kilseçayın birleştiği yerde tedavi önemli Sulfatlı -mineral pınar kaynıyor. Bu çeşmenin etrafında küçük bir yayla var. O platoda çok eski bir kilisenin harabesi var. Kilsə çayın akarı boyunca bu xarabalıqdan 800-1000 metre uzaklıkta çok büyük alana sahip Piçigel mağarası bulunmaktadır. Mağaranın dış görünümü çok çekici ve güzel.

Katek'in katedrale tırmandığı yerde, 20 metre yüksekliğindeki dereye çok muhteşem bir şelale dökülmüştür. Bu şelaleye Gebizdar veya Zagatala şelalesi denir.

Genellikle, Zagatala Devlet Tabiatı Koruma Alanı'nda yaklaşık 10 şelale vardır ve 15-17 çeşitli sülfat mineralli kaynaklar vardır.

İlçenin doğal sularında Flor ve iyot elemanlarının düşük özgülülüğü ana özelliklerden biridir. Bu daha az elementin bir sonucu olarak, insan ve hayvan vücudunda çeşitli hastalıkların oluşmasına neden olur (dişlerde saç ve tırnakların, çürüklerin ve dişlerin zayıflaması). İlçede çok sayıda kaynak ve sülfürlü su bulunmaktadır. Mineral gübreler kalsiyum ve magnezyum, hidrokarbonlar içerir. Bu doğal sular daha dağlık bölgelerde bulunur.

Aynı zamanda, doğal terapi için büyük önem taşıyan mineral yaylalar vardır (Kovana-Cimcimax köyünün üst tarafında, Bazar, Kımır, Aliabad, Sabunçu ve diğerleri).

2.4. ZAGATALANIN DOĞAYI KORUMA ALANLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

Zagatala Devlet Sit Alanı, cumhuriyetimizin en eski koruyucularından biridir. Koruma Alanı 1929'da Zaqatala ve Balaken idari bölgelerinin sınırları içinde, Büyük Kafkas sıra dağlarının merkez bölümünün güney bat. yamaclarında düzenlenmiştir. Toprakları 23.844 hektardı. Bakanlar Kurulunun 2008 yılı 17 Ekim tarihli 370s numaralı Kararı ile Zaqatala ve Balaken orman muhafazası ve restorasyonu kurumlarının toprakları hesabına arazisi genişletilmiş alanı 47349 hektara ulaşmıştır. Rezerv Gürcistan Cumhuriyeti tarafından sınırlanmıştır.

Zaqatala Sit alanı Koruma Alanının oluşturulmasında başlıca amaçlar bu ormanların temel toprakkoruyucu ve susaklayıcı özelliklerini korumak,

düşük bölgede bulunan yerleşim birimlerini ve ekin alanlarını selden korumak, Büyük Kafkasya'nın güney yamacının doğal kompleksini, bitki ve hayvanat alemini muhafaza etmek olmuştur.

Rezervin toprakları çok karmaşık ve keskin bir rahatlamaya sahiptir. Burada dağlar ve yükseklikler derin vadiler ve kayalık sahil şeridi tarafından korunur. Vadinin kuzey kesiminde bulunan dağlar kumlu doruklardan oluşmaktadır. Bu kayalar yılın çoğu zamanı kar örtüsü altında kalıyor, güney bölümdeki günbezvari dağlar ise alp çayırları ile kaplı olurlar.

Zagatala Eyaleti Sit Alanı toprakları çok keskin nehir ağı tarafından kesilir. Kaynağını korunun üzerinden alan ve kuzeyden güneye gibi bütün olarak bu araziden geçen esas çaylardan Alazan nehrinin kolları olan Katekçay ve Balakençayı gösterilebilir. Dağ nehirlerinin suyu, büyük miktarlarda sularda kar ve yağışa maruz kalmaktadır.

Yüzyıllar boyunca korunun üzerinden akıp geçen esas nehirler orta dağlık bölümde yüksekliği 20 metreye ulaşan güzel şelaleler, geçilmez vadiler yaratmışlar.

Bölgenin ana kayaları kil kayaları ve kum taşlarıdır. Korunma alanının toprak örtüsü esasen ilkel dağ-çimen, dağ-çimen, dağ-çimen-orman ve kahverengi orman toprak tiplerinden oluşuyor.

Rezervde 1.000'den fazla bitki türü var. Ana orman oluşturan türlerden fıstık, gürgen, ıhlamur, kestane, ceviz vb. gösterilebilir. 32 tür memeli, 89 tür göçmen türü ve kuş vardır. Korunma alanında 4500 den fazla Doğu Kafkas tekesi, 1000 baş geyik, 700 baş güderi ve 2000'e yakın yaban domuzu vardır.1950'de, rezervdeki bilimsel araştırma çalışmalarına öncülük

eden bir bölüm kuruldu. Burada uluslararası biyolojik problemler üzerine araştırma çalışmaları yürütülmektedir.

Qoruğun bilimsel temayülü-Büyük Kafkasya'nın kuzey-doğu bölümünün ayrı ayrı bölgelerinde susaxlayıcı, torpaqqoruyucu ve kurort- iklim önemli dağ çayırıları ve ormanların korunması ve faydalı bir şekilde kullanılmasına yöneliktir.

Çok değerli ilaç otu olan cenşenin Büyük Kafkasya'nın dağ ortamında yetiştirilmesi imkanı, dağ çəmənlərini verimliliği, yüksek dağ palıtının ekolojisi ve restorasyonu, Sosnovski baldırğanı örneği dağ-çemen ve yem bitkilerinin verimliliği, dırnaklıları gibi heşəratyeyen ve yırtıcı kuşların biyoloji ve ekolojisi sorunlarının incelenmesi bu bakış açısından önemlidir.

Araştırma çalışması, rezerv personeli ve diğer araştırma ve öğretim kurumlarından bilim adamları tarafından yürütülmektedir.

2.5. ZAGATALANIN TERMAL VE ŞIFALI SULARINA İLİŞKİN BİLGİLER

Zagatala idari bölgesinin bölgesi de termal ve mineralli su bakımından zengindir. Burada Cimcime diye bilinen iki maden kaynağı biliniyor. Kükürtlü serin cimcime aynı adlı yerleşmeden 3.5 km kuzey-doğuda yer almaktadır. Bu senin çeşmenin

Hamamçay ve Gırklareksu Nehrinin üç tane daha çıkışı var. Çıktıda şeffaf rengi oksidasyon işlemlerinin sonucunda gökyüzünün rengi sarımsı beyaz çökelti rengini alır. Su sıcaklığı 220 C olup Borçları 1,0 milyon litre / gün olarak biliniyor. Yerel halkın suyu ısıtarak banyo olarak kabul eder. Orman yaylarının suları hidrokarbonat iyonlarının azalmasına bağlıdır büyük

miktarda sodyum ve klor içeren Ilisu sularından 154 farklıdır. Mineral içeriği 1680 mg / litre, özellikle sodyum bikarbonat, sodyumlu kaynak suyunda klorür ve sodyum sülfat tuzu çözülür.

2.6. ZAGATALA'NIN TURİSTİK ARZ OLANAKLARI

2.6.1. Zagatala'nın En Bilinen Turizm Arazileri ve Otelleri

"Haydar Parkı": 1947 yılında inşa edilen bu park 13 hektardır. Burada 27 çeşit ağaç var. 2008 yılında park yenilenmiş ve modern bir görünüm kazanmıştır. Ulu önder Haydar Aliyev'in anısına inşa edildiği bu park, en gözde dinlenme mekanı.

Zarifa Aliyeva Park: 2008 yılında inşa edilen bu park, akademisyen Zarifa Aliyeva'nın modern sahnesi, aydınlatma sistemi, çeşmelerden oluşan bir büstüne sahiptir.

Dede Gorgud Meydanı: Meydan Zagatala halkı için favori bir yer. Burada bulunan bir ağac 750 yaşında ve çapı, doğanın mucizesi gibi bir boyutta olan 6 ila 7 metredir. 1946 yılında inşa edilen ve 128 basamağı olan merdiven, bu alanda kule merdiven olarak bilinir.

Zagatala Tarihi-Kültürel Koruma Alanı, Zagatala şehrinde 1830 yılında inşa edilen Zagatala kalesinde yer almaktadır. Bu kalede, "Patyomkin" zırhlı gemisinin isyancıları tutuklu olarak gözaltına alındı. Kulenin duvarı 1,5 metre genişliğindedir. Tüfekler çekmek için kalenin 100'den fazla hayaleti kullanılmıştır. Kulenin içinde 20'den fazla yerel tarihi eser bulunmaktadır.

Car Köyü: Zagatala'nın kuzeyinde, Büyük Kafkas Dağları'nın güney yamaçlarında yer alır. Köyden 2 adet dağ nehirleri / Bakmaz ve Zilban / akış. Üç taraf dağdır. Toplamda 3244 kişi nüfusu ile 1314 hektardır. Tarihi

eserlerin arasında XVII. Yüzyıl / XVI. Yüzyılda inşa edilmiş ve 10-12 metre yükseklikte bulunan Mescid-Cigiz kulesi bulunmaktadır. Bölgede bir turist üssü "Gulustan" var. Halen, ülke içinde yerinden olmuş kişiler turist üssüne yerleştirilmektedir.

Gabizdere köyü: Büyük Kafkasya'nın güney yamacındaki Mazhik köyünün kuzeyinde, Katek Nehri'nin sağ kıyısında yer almaktadır. Nüfusu 234 kişidir. Burada rekreasyon merkezi için arazi tahsis edilecek ve inşaat başlayacak. Bölge, 15 metre yükseklikten dökülen en bol sulu şelaleye sahiptir.

Parzivan: Büyük Kafkasya'nın güney eteklerinde, Yukarı Tala ve Mukhakh köyleri arasında yer almaktadır. Alan 142 hektardır ve nüfus 110 kişidir.

Pipan ve Silov Vadisi: Büyük Kafkasya'nın güney yamaçlarında, Yukarı Tala köyünün kuzey doğusunda yer almaktadır. 70 hektarı kapsar. Tarihi eserler arasında Alban kilisesi IV-V yüzyılları .

Meşleş köyü: Tala Nehri'nin güney yamacında, Yukarı Tala köyünün kuzeyindeki Büyük Kafkasya dağlarının güney yamaçlarında yer almaktadır. 140 kişi yaşamaktadır.

Üst Çardaklar: Üst Cardaklar Köyü 1293 hektardır ve nüfusu 2141 kişidir. Merkezin kuzeydoğu kesiminde, Büyük Kafkasya'nın güney yamaçlarında, ilçe merkezine 14 km mesafede yer almaktadır. Köyde XIII. Yüzyıla, Arnavut kilisesinin kalıntılarına ve on dokuzuncu yüzyıl camisine uzanan camiler var. III-IV yüzyıllara ait "Kız Kulesi" adlı bir "Peri Kalesi" vardır. Kale birkaç odadan oluşmaktadır. Geçmişte, kulenin dağ

eteklerindeki merdivenleri vardı ve daha sonra doğal yıpranmanın sonucu olarak, yol çöktü (www.zaqatala-ih.gov.az).

Servis Tesisleri: 3 yıldızlı ve 80 kişilik İsu otel, 4 katlı, 100 kişilik restoranı Avrupa mutfağı olan Zagatala oteli, futbol sahalı, saunalı, 5 odalı Karvan moteli, 10 odalı SMU-2 moteli, 10 odalı Turqut moteli

2.6.2. Zagatala'nın Yiyecek İçecek Olanakları

Zakatala bölgesinde bir çok büyük ve küçük restoran ve kafeler vardır. Bunlardan en bilindikleri şunlardır: “Deniz”, “Tala”, “Serin”, “Ak Saray”, “Şirin Hayat”, “Şam”, “Calğalık”, “Evim”, “Naib Bulaq”, “Kendimiz”, “Talaçay” restoranları ve “Ruzi”, “Görüş”, “Hollywood”, “Sweet”, “Alibaba”, “Meydan”, “Xeyal” kafeleri

2.6.3. Zagatala'nın Ulaşım Olanakları

Karayolları: Zagatala ülke için kıymetli yolların: Yevlax-Zagatala-Gürcistan ve Gorağan-Gax-Zagatala yolunun üzerinde yerleşmektedir. Aynı zamanda Zagatala için önemli olan karayolları vardır: Behmetli-Kürdemir, Mosul-Kepenekçi, Yukarı Tala-Meşleş, Danaçı-Aşağı Çardaklar, Mazık-Gebizdere, Zagatala-Kebeloba-Akokdere, Zagatala-Sumaylı-Dardokkaz, EliBayramlı-Muğanlı, Maskarabine-Bozbine, Maskarabine-Həsənbine (www.aayda.gov.az).

Tren Yolları: Şimdilik Bakü-Köçerli-Balaken tren yolu hattı bulunmaktadır ve Zakatala bu hattın 440-cı kilometrinde yerleşmektedir (www.ady.az).

Hava Yolları: Zakatalada "Parzivan" Zaqatala Beynəlxalq Hava Limanı bulunmaktadır fakat şimdilik faaliyeti durdurulmuştur (www.azal.az).

2.7. ZAGATALA’NIN ALTERNATİF TURİZM OLANAKLARI

2.7.1. Ekoturizm

Ekoturizm ya da ekolojik turizm, doğa turizmi biçimi olarak çevre bakımıyla ilgili bir turizm türüdür.

Zagatalada da ekoturizmi kullanmak için birçok olanak vardır. Bilindiği üzere Zagatalanın %26-nı ormanlar kaplamaktadır. Bu ormanların birçoğu ayak basılmamış yerlerdir. Zagatala koruğundanda yüzlerce çeşit ağaç ve hayvan türü bulunmaktadır. Zagatala'nın yüksek dağ köyleri yeşil kırsal turizm için idealdir. Meşhed, Car, Qabizdere'da bulunan köy neredeyse her tür eko-turizm için uygun.

Gelen Turistlere Varma Car İlçesinde bulunan konuk evleri, Zagatala'ya gelip kalmak isteyen misafirlerimiz için son derece konforlu bir yerdir.

2.7.2. Dağ Turizmi

Dağcılık, spora yakın olan çok karmaşık bir yolculuktur. Bu atletizm sporu, dağcılık ve dağ kamplarında eğitilmiş sporcuların fiziksel, teorik ve pratik eğitiminin sonucunda izin verilir. Dağcılık kampanyaları deneyimli ve yetkin eğitimcilerin rehberliğinde gerçekleştirilmektedir çünkü bu turistik güzergâhlar karmaşık doğal engellerden geçmektedir.

Bilindiği üzere Zagatala Büyük Kafkaz Sıra Dağlarının Eteğinde yerleşmektedir ve dağ turizminin yayılması için bir çok olanağa sahiptir.

2.7.3. Yayla Turizmi

Yayla turizmi doğayı seven, doğayla birlikte vakit harcamayı seven, doğayla iç içe olan ve macerayı seven insanların genellikle günübirlik kullanım veya kısa süreli konaklama amacıyla yüksek rakımlı yerlerde yaptıkları turizm faaliyetidir.

Zagatalada bu turizmi geliştirmek için en ideal yerlerden biridir. Burada bir çok yaylar, göller, nehirler bulunmaktadır bunlardan bazıları ve hakkında bilgiler;

“Xalxalı” gölü: Zagatala rayonunun Rusya sınırında dağların arkasında mavi inci-Xalaxı gölü saklanmıştır.Füsünkar güzelliğe sahip olan Cincimax kəndinin önünden nehir akıyor. O nehrin başlangıcının bir parçası “Xalaxı” gölünden başlar. Cincimax köyünden 18 saat uzaklıkta bulunur. Tahmini 2500m yükseklikte bulunan bu dağ gölünün uzunluğu 300m, genişliği yaklaşık 100-150 m olup, bol yağıntılı yıllarda yaz mevsiminde kar eridiği zaman suyu çoğaldığı için dahada büyük bir alanı tutar.Gölün yatağı toprakla değil taşla kaplı, suyu o kadar şeffaftır ki, en derin bölümünde bile gölün dibi görünüyor.

Buz gibi serin ve hem içme suyu olan gölün etafında çadır kurmak, geceleme olar.Kemping, eko turizm ve çevresinde dağ keçisi, geyik, ayı olduğu için hemde av için mükemmel məkandır.Ecazkar doğası, alp çəmənlərlərinin, karlı dağ menzərlərinin kattığı büyüleyici güzellik buraya insanları celb edir.Göle periyodik geziler, turlar düzenlenir, gölün sehri gelenleri uzun süre kendi etkisinde barındırıyor

Honqozor ve Şamil yaylaları: Büyük Kafkaz dağlarında ve Rusyanın sınırında bulunan bu yaylalar yayla turizmi için en müsait yerlerden biridir. Ucsuz bucaksız erazisi ile bu yaylalar güzelliği ile insaları etkisi altına almayı başarıyor.

2.7.4. Rafting Turizmi

Rafting turu dağ nehirlerinde 10-12 kişilik hava dolu lastik sallarda ve teknelerde yolculuk anlamına gelir. Bu turlarda yer alan gezgin biraz beceriye ihtiyaç duyar. Saydam olmayan nehirlerde bazen tek, bazende grup halinde rafting vardır.

Zakatala arazisindede bir çok büyük küçük dağ nehirleri vardır ve bunlarda rafting için ideal nehirlerdir: Katekh, Mukhakh, Kış, Tala, Meşdeş, Bekmez, Şin nehirleri bunlara örnektir.

Qabizdere köyünün dağlık nehirleri ve Azerbaycan'ın en güzel ve verimli şelalesi, adrenalin sevenler için vazgeçilmez bir fırsattırve bu nehirler aşırı sporları geliştirme fırsatı sunuyor.

2.7.5. Termal Turizm

Zakatalanın termal turizme uygun sular çoğunlukla sülfürlü sulardır. Maqom'daki Koşabulag, Aliabad'ın Budgedağ'ı, Sabuncu köyünde Kükürdlü su kaynağı, Yukarı Çardağlar köyündeki Bitidili nehrinin bir kolu, Mamrux'taki İlkbahar Çeşmesi, Qimir'deki Hamam kaynağı ve Gandax artezyeni Zakatalanın en bilinen termal sularındandır(www.kayzen.az)

2.7.6. Kültürel Turizm

Kültürel turizm turistlerin gittiği erazinin kültürel ve büyük yapıtlarını, yerel halkın gelenekleri, milli mutfakları , oyunları, muzikleri hakta bilgi edinme isteği sonucunda oluşur.

Bilindiği gibi Zagatala Azerbaycanın en çok farklı milletleri sahip erzailerinden biridir ve bununla birlikde bu farklı milletlerin kültürlerinide kendinde barındırmaktadır, bu da turistleri kendine çekmeğin en iyi yollarından biridir. Zagatalada yaşayan bazı milletler: Ləzgi 71 kişi, Rus 210 kişi, Talış 8 kişi, Avar 26402 kişi, Türk 320 kişi, Tatar 15 kişi, Ukraynalı 7 kişi, Saxur 12788 kişi, Gürcü 27 kişi, Kürd 50 kişi, Diğer milletler 22 kişi.

Aynı zamanda Zagatalada bir çok tarihi, kültürel yapılar ve kadim etnik köyler vardır. Bunlardan bazıları ve tarihleri:

Car köyü: Merkeze sadece 1 km mesafede bulunan bu köy, Zagatala'nın ana tarihi merkezidir. Daha sonra, idari merkez mevcut bölgeye taşındı. Büyük Kafkasya bölgesinin eteklerinde yer almaktadır. İnsanlar Müslüman avar. Şeyh Şamil'ın büstleri, tarihi eserlerle zengin bir köye yerleştirildi. XVIII yüzyılın merkezindeki Camii Camii ciddi bir dini ve politik merkezdi. Bu dini merkezde, Rus ve Fars işgali ile savaşıyan Car-Tala ve Car-Balaken topluluğunun liderleri bir araya getirildi. Tarihi Car ve Tala kasabası antiktir.

300 yıl önce Ilisu sultanate'e bağlıydı. On sekizinci yüzyılın ilk yarısında Nadir şaha karşı saldırdılar. 1735'te Nadir Şah kendisine itaat etmeyenlere

çok miktarda vergi koydu ve büyük isyan yükseldi. Suçluları bölgeye gönderen Nadir Şah, bu köyleri mahvetti, ancak yine halkına itaat etmedi.

Cingöz kalesi: (XVIII yüzyıl)Çingiz kuleside söylüyorlar. Carlı İbrahim, findık bahçesinin ortasında bir adamın avlusunda yer almaktadır. Diğer yerlerden farklı olarak, tarihi anıtlar Zagatala-Balakan bölgesinde, özel evlerin bahçelerinde yer almaktadır. Dörtgen şekli nedeniyle, bu kaleler ateşli silahların keşfinden önceki güne aittir. Bununla birlikte, kalenin 20-25 metrliyindeki koruyucu duvarın üzerinde Arapça yazılmış kitabede tarih XVIII asrı gösteriyor. XVI yüzyılın sonlarından başlayarak burada sık - sık değişen Osmanlı ve Safevi devlet kontrol yöntemi insanları sık-sık isyana kalkmaya vadar ediyordu. 1578 - yılında Sefevilerle Osmanlılar arasında yaşanan Qanıx savaşı da burada, Qanıx çayın kıyısında gerçekleşti. Osmanlıların galibiyetiyle biten bu tarihi olaydan sonra bölge bir süre Osmanlı Türklerinin etkisi altında. Odur ki, Balaken- Zaqatala bölgesindeki dini ayinlerin bir kısmı, özellikle Mövlüd olarak bilinen ve peygamberin doğumu şerefine yapılan meclislerde bu yakınlık daha çok hissediliyor. Yunus Emre'nin ilahileri şu ana kadar Mevlid meclislerinde okunuyor.

Alban evi: Mamrux, Paşan ve Mukhakh köylerinde bulunan bu eski Arnavut anıtları, 1974-84 yıllarında araştırılmıştır. Tapınakların Kutsal Üçleme, Mitra, Ahuramaz ve Anahi'ye adanmış olduğu varsayılmaktadır. Ebedi dünyaya ait olan göksel cisimler, cennet, güneş ve ay ile ilgilidir. İslam'dan yüzyıllar önce, ay, güneş ve Hristiyanlık inancı hakim olmuştur.

Paşan köyü: Zagatalan'ın en güzel küçük köylerinden biridir. Ormanın derinliklerinde kuş sesiyle bilikde yolu bilmeyenler birkaç saat aradan sonra bir Alban eviyle karşılaşırlar. Tek bir hücreden oluşur ve Kafkasya

Albaniyasından itibaren, V - VII yüzyılların tarihi anıtının korunmuş kule, şapel, vb. Olabileceği varsayılmaktadır.

Mamruk Köyü: İlçenin 23 km doğusunda, ormanın içinde yer alan bu güzel dağ köyünde sakhurlar bulunmaktadır. Kafesler çoğunlukla sarışın, ışıltılı, beyaz renkli gözlerle insanlardır. Oldukça misafirperver sakhurlarda bir deyim vardır vardır: "Samovarı ve misafiri olmayan ev bir ev dedegildir "

Bu köyde hangi evin kapısından içeri giriyorsanız, yedirtmeden, içirtmeden bırakmıyorlar. XVIII. Yüzyıla ait eski bir köprü, aynı döneme ait bir cami ve bir V yüzyıl Alban evi, Zagatala'nın en eski köylerinden Mamruk'ta yer almaktadır. Mamruk tapınağının eski zamanlarda tanrıça Selena'nın onuruna inşa edilmiş olduğuna inanılmaktadır.

Mukak köyü: Mukak Nehrinin sağ kıyısında, ilçe merkezinin 12 km doğusunda yer almaktadır. 8 bin köy nüfusu Azerbaycanlı. Tarım, tütün, fındık, sebze, bahçecilik ve hayvancılık, kırsal nüfusun temel meslek alanlarıdır. "Antistress Etkisi" bulunan bir köydür. Muhak'ın en ünlü mimarileri, çalılar arasında kalan eski Alban evi ve aynı alanda 19. yüzyılda inşa edilmiş olan Cuma camisidir.

Camiler: Zagatala, camilerin çoğunluğunun kuzeydoğu bölgesinde yer almaktadır. Burada yaklaşık 40 cami var. Çoğunluğunda minarelerin olması dikkat çekicidir. Komünist rejim sırasında çoğu yok edildi. Köy camilerinin çoğu ulusal mimari tarzında inşa edilmiştir. 1998 - 2002 yıllarında faaliyete geçen merkezi şehir cami, Osmanlı Türk mimarisi esasında Türk Giresun bölgesinin efendisi Adem Elmas tarafından yaptırılmıştır. XIX yüzyılda

Aşağı Tala köyünde inşa edilen en büyük cami Cuma Camisi, bir zamanlar Kafkasya'nın en büyük camisiydi.

20 hektarlık bir alana sahip olan cami, aynı zamanda 2.500 kişi ile hizmet verebilir. Tanınmış hayırsever Hacı Zeynalabdin Tağıyev'in yerel camiyi tamamlaması için para bağışladığı söyleniyor.

Yukarı Çardaklar köyü: İlçe merkezinden 14 km kuzey-doğusunda yer almaktadır. Kuzeyde Büyük Kafkasya ve güneyde Muxax ile sınırları vardır. Bu arada Yardavan-Mukhakh köyleri, Zagatala'nın iç rotalarından biridir. Köyün orta çağdan kalma bir Şüayi kulesi vardır. Bu aynı zamanda Bürc olarak da adlandırılır. Zamanında bekleme kulesi olmuştur. Karvanyolu Yolu üzerinde yer almaktadır. Karavan varış ve kalkış merkezinin bir tür mayak olarak kullanıldığı uzun zamandır düşünülmüştür. Güzelliği, manzaraları, tarihi anıtları ve nazik insanları nedeniyle burayı ziyaret etmeye değer. Köyde avarlar yaşar ve başlıca mesleği tarım, tütün, fındık, bahçecilik ve hayvancılıktır. Herkesin bahçesinde bir fındık bahçesi var. Ziyaretçileri evlerine besler ve yiycilerin ekmeğini vururlar. Ekoturizm için tüm şartlar vardır. Suda bir mantar olduğu söylenen Bitdili Nehri, akar. Orman her çeşit meyve ve meyveler bakımından zengindir. Çiçeklerin kokusu, kuş sesleri, her tarafta kaynayan serin yaylar, burayı ideal bir piknik alanı yapar.

Yukarı Çardaklarda görülmesi gereken yer, köyün tepesindeki tarihi eserdir. Peri Kalesi, yüksek bir dağ zirvesinde yontulmuş muhteşem bir heykeli andırır.

Peri kalesi : İnsanlar arasında Peri kulesi bilinmesine rağmen, aslında Zerdüşt tapınağıdır. Askeri - stratejik olarak önemli bir yer. Oraya gitmek

mümkün değil çünkü peri şehre giden yollar tamamen uçurulmuş durumdadır. Köylülere göre, dağa kadar kaleye giden yol yaklaşık 45 dakikadır.

Kaledüzü Parkı: 1947 yılında Kaledüzü denilen bölgede bir kültür ve eğlence parkı inşa edildi. Bu, şehrin en yüksek dağlık bölgesidir. Parkta 13 ha alana sahip 27 tür ağaç dikildi. Karuselleri, anıtları, kafeleri ve restoranları barındıran park, Zagatala'daki en popüler rekreasyon merkezi. 1805'te, Zagatala'nın Rusya'nın ayaklanmasına dahil olduğu zaman, Rus askerlerinin gömüldüğü yer olan Kaledüzünde büyük bir kilise vardır ve şehir tarihinde çok önemli bir yeri olan bir kale vardır.

Zagatala Kulesi: 19. Yüzyılın başından itibaren bu bölgeyi defalarca işgal eden Rusya, her seferinde kayda değer kayıplar yaşamıştır. 1804'te vahşi ve yenilmez Rus generali Gulyakov burada öldürüldü. İsyan dalgası o dönemde Rus İmparatorluğu boyunca yayıldı. Çarlık hükümeti, isyanı önlemek için Zagatala'da ciddi bir askeri yapı ve kale inşa etmeye karar verdi. 1804 yılında, askeri ve stratejik amaçlar için Kale Çar Rusyası tarafından inşa edilmiş ve inşaat 1830 yılında tamamlanmıştır. 9 hektar alanda ve 3 giriş kapısında çeşitli amaçlarla inşa edilmiş yaklaşık 30 bina bulunmaktadır.

Bir zamanlar güçlü bir garnizon, karargah, hazine sandığı vardı. Kale, bazı köylülerin Çarlık egemenliğine karşı konuşmalarının ve Rusya'nın Güney Kafkasya'daki en büyük tahkimatlarından birinin yerleştirilmesindeki en büyük tahkimatlardan biriydi. Geniş alanı çevreleyen kalede, yüzlerce insanın, hatta birkaç bin askerin ve memurun eğitim, konaklama ve

dinlenme olanağı sağlanmıştır. Ruslar ayrıca ibadet etmek için kalenin yakınında bir kilise inşa ettiler.

Kule, Rusya'nın Kafkasya'da sürdürdüğü agresif politikanın sembolik bir simgesi olarak kabul edilir. İşgal politikasına karşı protesto eden dağlık halklar her zaman Zagatala'nın kalesini ele geçirmeye çalıştılar. Çarın ordusu yerel nüfusa çeşitli ağır vergiler veriyordu. Bu vergileri karşılayamayan yerel nüfus 1830, 1863 ve 1864'te ayaklandı. Her isyandan sonra kale çeşitli yerlerde çöktü.

1905'te, Rusya'daki Potyomkin denizcileri, Çarlık Rusya'sına karşı isyan nedeniyle bu kaleye sürgün edildi.

Sürgün edilmek için mükemmel bir yer. Yıllar sonra, "Talihsiz Tabur" filmi, bu tarihsel olayın konusu temelinde filme alındı. Son yıllarda kalede restorasyon çalışmaları yapılmıştır. İçişleri Bakanlığının İç Birliklerinin askeri birimi, askeri-stratejik önemini kaybetmemiş kalede hala yer alıyor. Ama yakında burayı söküp turizm için açık bir alana dönüştürecekler.

Aliabad köyü: İlçe merkezden 18 km uzaklıktadır. Zagatala - Balakan otoyoluna bitişik yaklaşık 6.000 hektarlık bir alana sahip olan bu köyün yaklaşık 9000'e yakın ingiloy var. Büyük İpek Yolunun üzerinde, Doğunun en büyük pazarlarından biri olan Eskibazar da buradadır ve burada her hafta büyük bir fuar açılıyor.

Mosul Köyü: Irak ve Türkiye'de benzer adlı şehirler var. Zagatala'nın Musul köyünde de ingiloylar yaşıyor. Buraya gitmek oldukça ilginç. Düğün, köy halkı için gerçek bir eğlence. Bütün köy düğüne geliyor. Davetiye gerek yok. Çadır kuruluyor. Masalar diziliyor. Yemekle

dolduruluyor. Bu taraflarda, erkekler ve kadınlar aynı masanın arkasında oturmakta, yemek yiyip, içiyorlar ve dans ediyorlar. Herkes Kafkas müziğinin sesleri altında durmadan dans ediyor. Düğünler size mizaç dansı yarışlarını hatırlatıyor. Büyük bir coşkuyla oynayanlar, ustalıklarını ve yeteneklerini göstermelidir (www.Zaqatala-ih.gov.az).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HALKIN TURİZME BAKIŞ AÇISI

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu araştırmanın amacı, Zagatala halkının turizmin bölgedeki gelişimini nasıl değerlendirdiğini ortaya koymaktır. Aynı zamanda yerli halkın bölgede turizmin gelişimine karşı olan tutumunu tespit etmektir.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Zagatalada yaşayan 16 yaş ve üzeri insanlardan oluşmaktadır. Örneklem yöntemi olarak kolayda örneklem seçilmiştir. Bu yöntemin seçilme sebebi anketin online olarak yapılması ve anketi görenlerin araştırmaya katılmasıdır.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu Nazik Çelikkanat (2015) tarafından yapılan araştırmadan ve literatür taramasından yararlanarak hazırlanmıştır. Anketde 6 demografik soru sorulmuştur. Zagatalanın turizm potansiyelini belirlemek ve halkın bakış açısını ortaya koymak amacıyla 28 soru sorulmuştur. Anketde 5’li Likert kullanılmıştır. Sonuçlar SPSS 22.0 (Statistical Programme for Social Sciences) programı ile analiz edilmiştir. Veriler, tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistik bazında ele alınmıştır.

3.4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

Demografik soruların frekans dağılımları ele alınmıştır. Öncelikle verilerin güvenirliği (Cronbach Alpha) test edilmiştir. Cronbach alfa katsayısı 0.789 olmuştur, bu da sosyal bilimlerde geçerli bir oran sayılmaktadır. Anket verileri Korelasyon, Frekans testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Tablo 2.de demografik özellikler ile ilgili frekans analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Sayı	Yüzde%	Medeni durum	Sayı	Yüzde	Turizm sektöründe çalışdınız mı?	Sayı	Yüzde
Erkek	147	57.0	Bekar	142	55.0	Evet	50	19.4
Kadın	111	43.0	Evli	116	45.0	Hayır	208	80.6
Toplam	258	100	Toplam	258	100	Toplam	258	100

Yaş	Sayı	Yüzde%	Aylık gelir	Sayı	Yüzde	Eğitim	Sayı	Yüzde
16-26	154	59.7	0-150	53	20.5	İlkokul mezunu	2	.8
27-36	84	32.6	150-300	77	29.8	Ortaokul mezunu	3	1.2
37-46	16	6.2	300-500	101	39.1	Lise mezunu	85	32.9
47-56	2	.8	500-1000	20	7.8	2-yıllık meslek okulu mezunu	34	13.2
57-66	2	.8	1000-1500	3	1.2	Üniversite mezunu	134	51.9
Toplam	258	100	1500-3000	2	.8	Toplam	258	100
			3000 ve üzeri	2	.8			

			Toplam	258	100			
--	--	--	---------------	------------	------------	--	--	--

Ankete katılan 258 kişinin 147-si erkek 111'i kadındır. Katılımcıların 142-si bekar 116-sı evlidir. Katılımcılardan 154-ü 16-26 yaş aralığında, 84-ü 27-36 yaş aralığında, 16-sı 37-46 yaş aralığında, 2-si 47-56 yaş aralığında, 2-si ise 57-66 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 53-ü 0-150, 77-si 150-300, 101-i 300-500, 20-si 500-1000, 3-ü 1000-1500, 2-si 1500-3000, 2-si ise 3000 ve üzeri aylık gelire sahiptir. Bu ise çok düşük bir göstergedir ve buna dayanarak nüfuzun iktisadi olara turizm faaliyetlerine aktif katılım imkanlarının sınırlı olduğu görülmektedir. Katılımcıların 0.8% ilk okul, 1.2% orta okul, 32.9% lise, 13.2% 2-yıllık meslek oklulu, 51.9% ise Üniversite mezunudur. Buda Zagatala halkının eğitim düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelir.

Tablo 3. Halkın Turizme Bakış Açısına İlişkin Sorular

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Ne katılıyorum ne katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Ortalama
	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde	
Turizm bölgemiz için istihdam sağlar.	184	71.3	68	26.4	6	2.3	0	0	0	0	1.31
Turizm bölgemize yatırımı artırır.	147	57.0	103	39.9	4	1.6	3	1.2	1	,4	1.48
Yaşam düzeyimiz turizme göre artar.	81	31.4	100	38.8	66	25.6	11	4.3	0	0	2.03
Turizme göre Mal ve hizmetlerin fiyatı artar.	70	27.1	173	67.1	11	4.3	3	1.2	1	,4	1.81
Turizm halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda verir.	193	74.8	59	22.9	2	,8	3	1.2	1	,4	1.29
Turistik imkanların geliştirilmesi fazla maliyetlidir.	32	12.4	108	41.9	56	21.7	60	23.3	2	,8	2.58

Turizmin halka faydası onun maliyetlerinden daha çoktur.	49	19.0	160	62.0	37	14.3	7	2.7	5	1.9	2.07
Turizm halk için daha çok park ve dinlenme tesisleri açar	111	43.0	124	48.1	13	5.0	10	3.9	0	0	1.70
Açık hava faaliyetlerini destekliyorum	176	68.2	74	28.7	4	1.6	4	1.6	0	0	1.36
Tabiata uygun faaliyetleri destekliyorum	177	68.6	74	28.7	3	1.2	4	1.6	0	0	1.36
Çok sayıda turistik mekanları destekliyorum.	111	43.0	133	51.6	9	3.5	4	1.6	1	,4	1.65
Turizmin düzeyinin artması vergilerin artmasına neden olur	63	24.4	115	44.6	68	26.4	5	1.9	7	2.7	2.14
Turizmin gelişmesiyle birlikte yerel halkın yabancı dil seviyesi artar	78	30.2	162	62.8	14	5.4	4	1.6	0	0	1.78
Zagatala turizm için yeterli düzeyde alt yapısı vardır	32	12.4	12	4.7	54	20.9	106	41.1	54	20.9	3.53
Zagatala turizm için yeterli turizm mekanlarına, hotellere,konaklama olanaklarına sahiptir	26	10.1	13	5.0	69	26.7	109	42.2	41	15.9	3.49

Zagatalada turizmin bir çok çeşidi için olanaklar vardır	200	77.5	50	19.4	5	1.9	3	1.2	0	0	1.27
Zagatalada turizmin geliştiğini düşünüyorum	16	6.2	17	6.6	75	29.1	85	32.9	65	25.2	3.64
Zagatalada turizm için yeterli düzeyde kültürel ve tarihi mekan vardır	231	89.5	18	7.0	6	2.3	3	1.2	0	0	1.15
Turistik mekanların tikilişi tabiata zarar verir	19	7.4	28	10.9	73	28.3	81	31.4	57	22.1	3.50
Kültürel ve tarihi yerlerin korunması taraftarıyım	240	93.0	12	4.7	5	1.9	1	,4	0	0	1.10
İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum	122	47.3	125	48.4	3	1.2	7	2.7	1	,4	1.65

Turistlerin fazla harcamaları hayat tarzımızı kötü etkiler.	10	3.9	11	4.3	91	35.3	96	37.2	50	19.4	3.64
Turizm kültürümüzü kötü etkiler.	10	3.9	77	29.8	89	34.5	75	29.1	7	2.7	2.97
Turizm toplumda şiddeti artırır.	11	4.3	14	5.4	100	38.8	121	46.9	12	4.7	3.42
Turizm toplumda cinayeti artırır.	6	2.3	15	5.8	68	26.4	96	37.2	73	28.3	3.83
Başka ülkelerin kültürünü öğrenmek için gelen turistlerle ilişki kurmak yardımcı olur	109	42.2	139	53.9	7	2.7	3	1.2	0	0	1.63
Turizm yollarda trafik yaratır	16	6.2	47	18.2	120	46.5	68	26.4	7	2.7	3.01
Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum.	209	81.0	39	15.1	5	1.9	4	1.6	1	,4	1.25

Tablo 3.de Zagatala turizm potansiyelini ve halkın bakış açısını ortaya koyan soruların frekans analizi bulguları yer almaktadır. Katılanların seçimine göre en yükek ortalama alan orular şunlardır: 1.10 ortalaması ile “Kültürel ve tarihi yerlerin korunması taraftarıyım.”, 1.15 ile “Zagatalada turizm için yeterli düzeyde kültürel ve tarihi mekan vardır”, 1.25 ile “Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum”. Şuradan şu sonuç elde ediliyorki, yerel halk Zagatalada turizmin gelişmesiyle birlikte kültürel ve tarihi mekanlarında korunmasını istiyorlar. Katılanların seçimine göre en olumsuz sonuç alan fikirler şunlardır: 3.83 ortalaması ile “Turizm toplumda cinayeti artırır.”, 3.64 ile “Zagatalada turizmin geliştiğini düşünüyorum.”, 3.64 ile “Turistlerin fazla harcamaları hayat tarzımızı kötü etkiler.”. Şuradan şu sonuç elde ediliyorki yerel halk turizmin toplumda cinayet işinin artırdığını düşünmüyor. Turistlerin yüksek harcamalar etmesinin olumsuz

etkilerinin olmadığı düşünülüyor bu da, turistlerin yüksek harcamalar ettiği zamanı ülkeye döviz girişini artırır, küçük ve büyük işletmelere ise olumlu etki etmektedir. Halkın turizmin gelişimini istemesine karşılık katılımcılar Zagatalada turizmin geliştiğini düşünmemektedir.

Tablo 4. Korelasyon Analizi

		Yaşam düzeyim iz turizme göre artar.	Turizme göre Mal ve hizmetlerin fiyatı artar.	Turizm halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda verir.	Turizmin halka faydası onun maliyetlerinden daha çoktur.	Turizm halk için daha çok park ve dinlenme tesisleri açar	Açık hava faaliyetlerini destekliyor um	Tabiata uygun faaliyetleri destekliyor um	Çok sayıda turistik mekanları destekliyor um.
İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyor um	Pears Yon Kore Lasyo n	,399**	,257**	,204**	,460**	,598**	,229**	,493**	,427**
	2 KUYR UK LU P	,000	,000	,001	,000	,000	,000	,000	,000
Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum.	Pears Yon Kore Lasyo n	,232**	,178**	,339**	,480	,448**	,519**	,553**	,396**
	2 KUYR UK LU P	,000	,004	000	,000	,000	,000	,000	,000
		Turistik mekanların tikilişi tabiata zarar verir	Turizmin düzeyinin artması vergilerin artmasına neden olur	Turizmin gelişmesi yle birlikde yerel halkın yabancı dil seviyesi artar	Zagatalada turizmin bir çok çeşidi için olanaklar vardır	Zagatala da turizm için yeterli düzeyde kültürel ve tarihi mekan vardır			.
İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyor um	Pears Yon Kore Lasyo n	,160**	,484**	,554**	,156**	,448**			
	2 KUYR UK LU P	,010	,000	,000	,012	,000			

Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum.	Pears Yon Kore Lasyo n	-,146**	,192**	,474**	,425**	,422**			
	2 KUYR UK LU P	,019	,002	,000	,000	,000			

** P<0.01

* P <0.05

Araştırma verileri kullanılarak “İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum” ve “ Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum” soruları ile diğer değişkenler arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon -1 ve 1 arasında değer almaktadır. 1'e yaklaştıkça daha güçlü ilişki söz konusu olmaktadır. Tablodan şu sonuç ortaya çıkıyor ki, sorular arasında en çok ilişkisi olan şunlardır: “İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum” ile “Turizm halk için daha çok park ve dinlenme tesisleri açar” arasında 0,598 , “İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum” ile “Turizmin gelişmesiyle birlikte yerel halkın yabancı dil seviyesi artar” arasında 0,564 , “Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum” ile “Tabiata uygun faaliyetleri destekliyorum” 0,563 . Sorular arasında en az ilişkisi olan şunlardır: “Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum” ile “Turistik mekanların tikilişi tabiata zarar verir” arasında -0.146 , “İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum” ile “Zagatalada turizmin bir çok çeşidi için olanaklar vardır” arasında 0.156 , “İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum” ile “Turistik mekanların tikilişi tabiata zarar verir” arasında 0.160 .

Sonuç ve Öneriler

Zagatala Azerbaycan'ın turizm potansiyeli yüksek olan bölgelerinden biridir ve çok fazla doğal, kültürel ve tarihi zenginlikleri kendisinde barındırmaktadır. Fakat, devletin desteğinin yeterli düzeyde olmaması bölgede birçok sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlardan biri bölgenin yeterli düzeyde ulaşım olanaklarının olmamasıdır. Bölgede merkez dışı bölgelerde kara yolları yeterli düzeyde değildir bu da turistlerin turistik yerler ulaşımını zorlaştırmaktadır. Bölgede hava limanı olmasına rağmen keşici olarak kapatılmıştır. Zagatalada bulunan konaklama olanakları yeteri miktarda değildir ve konaklama işletmelerinin hizmet kalitesi yeterli düzeyde değildir. Anket sorularından elde ettiğimiz bulgulara göre Zagatala halkı da, bölgede altyapı ve rekreasyon olanaklarının yeterli düzeyde olmadığını düşünmektedir. Aynı zamanda bu bulgulara göre yerel halk bölgede turizmin gelişimi zamanı olumsuz etkilerin (şiddetin artması, cinayetin artması) olmayacağını düşünmektedir aksine pozitif etkilerin (bölgeye yatırımların artması, yeni iş yerlerinin artması, yaşam düzeyinin artması) olacağını düşünmektedir. Aynı zamanda anketin bulgularına göre yerel halk kültürel ve tarihi yerlerin korunması taraftarı olmasına rağmen bu yerlerin bazıları bakımsızlıktan tahrip olunmuş ve yıpranmıştır.

Yukarda belirttiğimiz sorunları göz önünde bulundurarak aşağıdaki öneriler sunula bilir.

Devlet desteğinin artırılmasıyla birlikte bölgede yeni üst düzey oteller ve rekreasyon alanları yapılmalıdır, küçük ve büyük turizm işletmelerine destek olunmalıdır. Ulaşım olanaklarının sayısı ve kalitesi artırılmalıdır. Bölgenin üst düzey turizm potansiyeli iyi bir şekilde değerlendirilmelidir.

Zagatalada ekoturizmin birçok dalı bulunmaktadır ve bu potensiyel iyi bir şekilde değerlendirilmelidir. Bu işlemler yapıldığı zaman bölgede vergi düzeyi, mal ve hizmetlerin fiyatında artım olmamalıdır. Bu yerel halkta turizme karşı ön yargı ve olumsuz düşüncelere neden olabilir.

Kaynakça

ADAM, Smith. (2016), The Wealth of Nations (Elektronik Sürüm), Karbon Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

Alaeddin oğlu, F. (2007). Van halkının turisti ve turizmi algılama şekli. Coğrafi Bilimler Dergisi, 5(1), 1-16.

ALTINTAŞ, V. (2010). Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri: Alanya Bölge Modeli, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Alanya.

ARGAN, M. (2007). Eğlence Pazarlaması. Ankara: Detay Yayıncılık.

ASUNA KUTLU, T. ve SAFRAN, B. (2004). Kültürel farklılıklardan kaynaklanan çatışmalara yönelik bir araştırma (Marmaris turizm sektörü örneği). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi, 6 (1), 26-49.

AVCIKURT, C. (2003). Turizm Sosyolojisi. Balıkesir: Detay Yayıncılık, 22-93.

BAHAR, O. ve KOZAK, M. (2012). Turizm ve Rekabet. Ankara: Detay Yayıncılık.

BERBER, Ş. (2003). Sosyal değişme katalizörü olarak turizm ve etkileri. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9,

BİLGE, F. A. ve GÖKSU, N. (2010). Tüketici Davranışları. Ankara: Gazi Kitabevi, 127.

BRUNT, P. and COURTNEY, P. (1999). Host perceptions of sociocultural impacts. Annals of Tourism Research, 26 (3), 493-515.

BURNS, P. and HOLDEN, A. (1995). Tourism: a new perspective, London and Newyork: PrenticeHall.

ÇALIŞKAN, U. ve TÜTÜNCÜ, Ö. (2008). Turizmin yerel halk üzerindeki etkileri ve Kuşadası ilçesi uygulaması. IV. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, 127-148.

ÇAVUŞ, Ş., EGE, Z. ve ÇOLAKOĞLU, O. E. (Editörler). (2009). Türk turizm tarihi yapısal ve sektörel gelişim. Ankara: Detay Yayıncılık, 4-7.

ÇEKEN, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, X (II), 293-306.

ÇETİN, T. (2009). Beypazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, IX (1), 15-32.

ÇİMAT, A. ve BAHAR, O. (2003). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 6, 1-18.68

DEMİR, C., ve ÇEVİRGEN, A. (2006). Turizm ve Çevre Yönetim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 133-145.

DİLBER, Ş. (2007). Turizm sektörünün Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisinin girdi-çıkı tablosu yardımıyla değerlendirilmesi. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi, 14 (2), 205-220.

DOĞAN, H. Z. (2004). Turizmin Sosyo-Kültürel Temelleri. (Ekinci Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 79-102.

DOĞAN, H. ve Üngören, E. (2010). Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışı. EJournal of New World Sciences Academy, 5(4), 396-415.

DOĞAN, H., ve ÜNGÜREN, E. (2012). Yerel halkın Isparta turizmine yönelik görüşleri üzerine bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17 (1), 103-122.

DUMAN, T. ve ÖZTÜRK, A. B. (2005). Yerli turistlerin Mersin Kızkalesi destinasyonu ve tekrar ziyaret niyetleri ile ilgili algılamaları üzerine bir araştırma. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16 (1), 9-23.

DURAN, E. (2013). Yerel halkın sürdürülebilir turizm gelişimine yönelik tutumları: Bozcaada örneği. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi, 2 (3), 76-94.

DURGUN, A., (2006). Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

EREN, R. ve AYPEK, N. (2012). Kırsal turizm bölgesinde yerel halkın turizmin gelişimine karşı tutumları: Cumalıkızık Köyü örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 43-47.

ERTUNA, B., GÜNEY, S., GÜVEN, Ö. ve AYDEMİR, N. (2012). Yerel halkın kırsal turizm gelişimine katılma isteğini etkileyen unsurlar: Kastamonu örneği. Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2): 59-66.

GOLZARDİ, F., SARVARAMİNİ, S., SADATASİLAN, K. and SARVARAMİNİ, M. (2012). Residents attitudes towards tourism development: A case study of Niasar,Iran. Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology, 4(8), 863-868.

GUNN, C. A. (1988). Tourism Planning. Newyork, Philadelphia, London: Taylor & Francis,2. Gümüş, N. ve Özüpek, S. (2009). Foça’da turizmin ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerine göre yerel halkın görüşleri. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 6(2), 398-417.

GÜRBÜZ, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. Teknoloji, 5 (1-2),49-59.

HACIOĞLU, N., GÖKDENİZ, A. ve DİNÇ, Y. (2009). Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi. (Ekinci Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık, 3-61.

HARALAMBOPOULOS, N. ve PİZAM, A. (1996). Perceived impacts of tourism: The case of Samos. Annals of Tourism Research, 23(3), 503-526.

İnternet: AKOVA, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. Akademik İncelemeler Dergisi, Sayı 2, Cilt

TAYFUN, A. (2002). Turist yerli halk etkileşimi üzerine bir araştırma. Sayı 1, 1-11.

İSLAMOĞLU, A. H. Ve ALTUNIŞIK, R. (2013). Tüketici Davranışları. (Dördüncü Baskı).İstanbul: Beta, 273-274.

KARAKÜÇÜK, S. (2008). Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme. (Altıncı Baskı). Ankara: Gazi Kitapevi, 226-227.

- KARAKÜÇÜK, S. ve GÜRBÜZ, B. (2007). Rekreasyon ve Kent(li)leşme. Ankara: Gazi Kitabevi, 48.
- KORKMAZ, S. (1996). Turizmin ekonomik ve sosyal etkileri. İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi Mecmuası, 46, 391-417.
- KOUSİS, M. (1989). Tourism and the family in a rural cretan community. Annals of Tourism Research, 16(3), 318-332.
- KOZAK, N., KOZAK, M. A. ve KOZAK, M. (2007). Genel Turizm. Ankara: Turhan Kitabevi.
- KOZAK, N., KOZAK, M. A., ve KOZAK, M. (2012). Genel Turizm. Ankara: Detay Yayıncılık.
- KÜÇÜKASLAN, N. (2009). Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması ve Tur Yönetimi. İstanbul: Alfa Aktüel, 10-23. internet: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2015). Turizm çeşitleri.
- MANSUROĞLU, S. (2006). Turizm gelişmelerine yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Akseki/Antalya örneği. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 19(1), 35-46.
- MASON, P. (2003). Tourism Impacts, Planning and Management. Butterworth Heinemann. McIntosh, R., W. and Goeldner, C., R. (1990). Tourism: Principles and Philosophies. (7th Edition). New York: John Wiley and Sons Inc, 139.
- MUĞAN, E. ve YAKAR, G. (1997). Sürdürülebilir çevrede aglomerasyon alanındaki turizm yatırımlarının etken ve etkinliğine ilişkin bir alan çalışması. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 8 (1-2), Mart-Haziran, 70-96
- ODABAŞI, Y. ve BARIŞ, G. (2013). Tüketici Davranışları. (On üçüncü Baskı). İstanbul: MediaCat, 313. Okuyucu, A. ve Somuncu, M. (2012). Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaneli ilçe merkezi örneği. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 4 (1), 37-51.
- ÖTER, Z. ve ÖZDOĞAN, O. N. (2005). Kültür amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Selçuk-Efes örneği. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 16 (2), 127-138.

ÖZDEMİR, M. A. ve KERVANKIRAN, Ş. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyon karahisar örneği. Marmara Coğrafya Dergisi, 24, 1-25.

Prentice, R. (1993), Community-driven tourism planning and residents' preferences, Tourism Management, 14, 218-227.

Rosenow, J.E. and Pulsipher, G.L. (1979). Tourism, the good, the bad and the ugly. Lincoln: Century Three Press.

Ryan, C. (1996), Recreational Tourism. A Sosical Science Perspective. International Thomson Business Press, 65.

Uçar, M., Uçar, H., Kurnaz, A., ve Akyurt Kurnaz, H. (2012). Kırsal turizmin sosyoekonomik yapıya etkisi ve Fethiye örneği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14(22), 75-82.

Uslu, A., ve Kiper, T. (2006). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(3), 305-314.

Ünlüönen, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2009), Turizm Ekonomisi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 170.

Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M. ve Yelok, V. S. (2008), Türk dili ve kompozisyon bilgileri. Ankara: Gazi Kitapevi, 17.

Yavuz, E., ve Zığındere, Y., Ö. (2000), Sürdürülebilir kalkınmanın turizme etkisi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (4), 322-336.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004), Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık, 50.

Yoon,Y, Gursoy, D. and Chen,J.S. (2001), Validating a tourism development theory with structural equation modeling. Tourism Management, 22, 363-372.

AkıG, S. (1999, Mart-Haziran). Sürdürülebilir turizm ve Türkiye. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 10, 36-46.

İnternet Kaynakları:

- İNT1. <http://www.bodto.org.tr/>, 01.02.2018
- İNT2. <http://www.turizm.gov.tr>, 05.05.2018
- İNT3. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr>, 20.05.2018
- İNT4. <http://www.ttefdergi.gazi.edu.tr>, 20.05.2018
- İNT5. <http://www.tourizm.az>, 21.05.2018
- İNT6. <http://www.azstat.org>, 22.05.2018
- İNT7. <http://www.mct.gov.az>, 23.05.2018
- İNT8. <http://Zagatala.gov.az>, 22.05.2018
- INT9. <http://www.azal.az>, 21.05.2018
- INT10. <http://www.aayda.gov.az>, 22.05.2018
- INT11. <http://www.ady.az>, 23.05.2018

Ekler

Ek1: Anket formu

Demografik Sorular:

1. Cinsiyetiniz

Erkek	Kadın

2. Yaşınız

16-26	27-36	37-46	47-56	56-66	66 ve üzeri

3. Medeni durumunuz

Bekar	Evli

4. Eğitim durumunuz

İlk okul mezunu	Orta okul mezunu	Lise mezunu	2 yıllık meslek okulu mezunu	Üniversite mezunu

5. Turizm sektöründe çalıştınız mı?

Evet	Hayır

6. Aylık geliriniz ne kadardır?

0-150	150-300	300-500	500-1000	1000-1500	1500-3000	3000 ve üzeri

Likert Soruları:

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Turizm bölgemiz için istihdam sağlar.					
Turizm bölgemize yatırımı artırır.					
Yaşam düzeyimiz turizme göre artar.					
Turizme göre Mal ve hizmetlerin fiyatı artar.					
Turizm halka ve küçük işletmelere ekonomik fayda verir.					
Turistik imkanların geliştirilmesi fazla maliyetlidir.					
Turistlerin fazla harcamaları hayat tarzımızı kötü etkiler.					
Turizm kültürümüzü kötü etkiler.					
Turizm toplumda şiddeti artırır.					
Turizm toplumda cinayeti artırır.					
Başka ülkelerin kültürünü öğrenmek için gelen turistlerle ilişki kurmak yardımcı olur					
Turizm yollarda trafik yaratır					
Turistik mekanların tikilişi tabiata zarar verir					
Kültürel ve tarihi yerlerin korunması taraftarıyım					
İşletmelerin hizmet kalitesini artırmak için yaptıkları eylemleri destekliyorum					
Zagatalada turizmin gelişmesine iyi bakıyorum.					
Turizmin halka faydası onun maliyetlerinden daha çoktur.					
Turizm halk için daha çok park ve dinlenme tesisleri açar					
Açık hava faaliyetlerini destekliyorum					
Tabiata uygun faaliyetleri destekliyorum					

Çok sayıda turistik mekanları destekliyorum.					
Turizmin düzeyinin artması vergilerin artmasına neden olur					
Turizmin gelişmesiyle birlikte yerel halkın yabancı dil seviyesi artar					
Zagatala turizm için yeterli düzeyde alt yapısı vardır					
Zagatala turizm için yeterli turizm mekanlarına, hotellere,konaklama olanaklarına sahiptir					
Zagatalada turizmin bir çok çeşidi için olanaklar vardır					
Zagatalada turizmin geliştiğini düşünüyorum					
Zagatalada turizm için yeterli düzeyde kültürel ve tarihi mekan vardır					